VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETAS
RELIGIJOS STUDIJŲ KATEDRA

Justina Jancevičiūtė

NUOLANKUMO DORYBĖS SAMPRATA IR PASAULIEČIŲ STUDENTŲ, PRIKLAUSANČIŲ KRIKŠČIONIŠKOSIOMS BENDRUOMENĖMS, POŽIŪRIS Į JĄ

Bakalauro baigiamasis darbas

Religijos pedagogikos studijų programa, valstybinis kodas 612X13015
Pedagogikos studijų kryptis

Vadovas Doc. Dr. Lina Šulcienė _____ _____
(parašas) (data)

Apginta Doc. Dr. Benas Ulevičius _____ _____
(Fakulteto dekanas) (parašas) (data)

Kaunas, 2020

TURINYS

SANTRAUKA **3**

SUMMARY **5**

1. NUOLANKUMO DORYBĖ KRIKŠČIONYBĖS TRADICIJOJE **10**

1.1.Dorybių, ydų ir nuodėmių apibrėžimai **10**

1.2. Nuolankumo dorybė Šventajame Rašte **12**

1.3. Puikybė ir išdidumas – nuolankumui priešingos ydos **15**

1.4. Puikybės yda psichologijos požiūriu **18**

1.4.1.Psichiniai sutrikimai ir puikybės yda. Narcisizmas, šizoidiškumas **20**

1.4.2. Puikybės žala santykiams su kitais asmenimis **21**

1.4.3. Puikybės yda ir savęs pažinimas **23**

1.4.4. Puikybės ydos gydymas psichologo žvilgsniu **26**

1.5. Nuolankumo dorybė krikščionių teologų darbuose **28**

2. NUOLANKUMO DORYBĖ ŠIANDIENINĖJE KRIKŠČIONIŠKOJE BENDRUOMENĖJE **31**

2.1. Krikščioniškos bendruomenės samprata ir raiška istorijos tėkmėje **31**

2.2. Nuolankumas ir Bažnyčios bendruomenė **32**

3. X UNIVERSITETO STUDENTŲ,PRIKLAUSANČIŲ KRIKŠČIONIŠKOMS BENDRUOMENĖMS, POŽIŪRIO Į NUOLANKUMO DORYBĘ TYRIMAS **34**

3.1. X universiteto studentų požiūrio į nuolankumo dorybę tyrimo organizavimas ir eiga **34**

3.2. X universiteto studentų požiūrio į nuolankumo dorybę tyrimo rezultatai **34**

IŠVADOS **43**

LITERATŪROS SĄRAŠAS **44**

PRIEDAI **46**

SANTRAUKA

Bakalauro darbo autorė - Justina Jancevičiūtė

Darbo vadovė - Doc. Dr. Lina Šulcienė

Darbo pavadinimas - „Nuolankumo dorybės samprata ir pasauliečių studentų, priklausančių krikščioniškosioms bendruomenėms, požiūris į ją.“

Nuolankumo dorybė – itin svarbi kiekvienam tikinčiajam. Norint ją įgyti svarbu turėti aiškiai apibrėžtą jos sampratą. Šiame darbe nagrinėjama nuolankumo dorybė analizuojant Bažnyčios tėvų mintis bei psichologijos mokslo įžvalgas. Itin daug dėmesio skiriama nuolankumo dorybės priešybei – puikybės ydai, kuriai, kaip ir kitoms ydoms ir nuodėmėms, būdinga „apsimesti“ dorybėmis ir iškreipti jas. Krikščionys seka Kristumi ir siekia būti panašiais į jį. Kristus pristato save kaip nuolankųjį (Mt 11, 29), ir jis yra puikiausias šios dorybės pavyzdys, todėl nuolankumo dorybės siekimas itin svarbus jį sekantiems.

Darbo tikslas: Atskleisti nuolankumo dorybės sampratos svarbą jauno krikščionio pasauliečio gyvenimui bendruomenėje ir identifikuoti X universiteto jaunų krikščionių studentų pasauliečių požiūrį į ją.

Darbo objektas: Nuolankumo dorybės samprata ir jaunų krikščionių studentų pasauliečių požiūris į ją.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Pateikti nuolankumo dorybės sampratą pagal Katalikų Bažnyčios mokymą.
2. Atskleisti nuolankumo priešybės – puikybės - sampratą remiantis krikščionių teologų darbais.
3. Atskleisti nuolankumo dorybės svarbą gyvenimui krikščioniškoje bendruomenėje.
4. Nustatyti, kaip X universiteto jauni studentai - krikščionys pasauliečiai - suvokia nuolankumo dorybę.

Tyrime naudoti metodai: literatūros apžvalga ir analizė, anketinė apklausa, statistinių duomenų apdorojimas, duomenų analizė.

Išvados:

1. Nuolankumas Šventajame Rašte pasirodo visa savo didybe per Kristaus pavyzdį. Literatūros analizė atskleidė Bažnyčios tėvų mokymą, kad be nuolankumo neįmanoma žengti dorybių keliu ir nusižeminti prieš Dievą, kad būtent dėl šios dorybės žmogus gali priimti Apreiškimą. Šv. Tomas Akvinietis mus moko, kad nuolankumas padeda siekti santykio su Dievu. Psichologijos mokslo požiūriu nuolankumo dorybė yra sveika žmogaus būsena, kai jis siekia pažinti ir suprasti savo silpnybes ir stiprybes, mokosi išgyventi duotybę kaip dovaną ir geba leistis į santykius su kitais asmenimis.
2. Literatūros analizė atskleidė, kad puikybės yda, visų nuodėmių motina ir galva, yra svetima teisingai žmogaus laikysenai Dievo ir kitų žmonių atžvilgiu. Dėl jos žmogus pamiršta savo ribotumus ir tai, kad yra reikalingas kitų žmonių. Ji yra sielos liga, kai žmogus iškelia save net aukščiau Dievo. Psichologijos mokslo požiūriu, puikybės yda kamuoja žmogaus psichiką lengvesnėmis ar sunkesnėmis formomis. Puikybės yda atspindi pačią nuodėmės esmę – žmogaus atskyrimą nuo kitų žmonių ir Dievo, galimybės mylėti panaikinimą, žmogaus užsidarymą į savotišką izoliaciją nuo žmonių ir nuo Dievo.
3. Literatūros analizė atskleidė, kad nuolankumo dorybė moko krikščionis būti panašiais į Kristų ir būti jo mokiniais. Ši dorybė svarbi tiek kiekvienam asmeniui, tiek bendruomenei. Norint įgyvendinti sveiką santykį su savimi, kitais asmenimis ir Dievu būtina puoselėti nuolankumo dorybę.
4. Kiekybinėje apklausoje respondentai nurodė, kad jiems aktualios dorybės ir ydos, tačiau jų atsakymai parodė laikyseną, kuri nesiderina su nuolankumo dorybe, todėl galima teigti, kad jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje svarbi nuolankumo dorybė, tačiau reikalingas išsamesnis jos pažinimas.

SUMMARY

Author of the thesis - Justina Jancevičiūtė

Supervisor of the thesis - Doc. Dr. Lina Šulcienė

Topic of the thesis - "The conception of humility virtue and Christian community's youth opinion about it."

Humility virtue - especially important virtue in Christian Church and for each christian. To get this virtue, we need to have a clear conception of it. In this thesis the conception of humility virtue is searched by analysis of Church`s doctors work, also trough psychology. Special attention for the opposite of humility virtue – the vice of pride, which like other sins, impersonates and acts to look like virtues. Christians are Christ`s followers and seeks to be like him. That`s why humility virtue and it`s research is so important for christians, because Christ shows us true humility virtue and how it works.

Object of the thesis - The conception of humility virtue and Christian community's youth opinion about it.

Aim of the thesis – To reveal the importance of humility virtue in young Christian`s life in

Community and identify Christian students from X university opinion about this virtue.

To achieve the goal of the research, these tasks were posed:

1. Introduce the conception of humility virtue given by Catholic Church teaching.
2. Reveal the conception of pride vice given by Christian theologians.
3. Reveal the importance of humility virtue for live in Christian community.
4. Determine how Christian students from X university understands the conception of humility virtue.

The methods for the research: The analysis of literature, questionnaire survey, statistical data processing and analysis.

Conclusion:

1. Humility virtue appears in Scripture in all its greatness through the example of Christ. An analysis of the literature has revealed the teaching of the Church Fathers that without

humility it is impossible to walk the path of virtue and humble oneself before God, that it is because of this virtue that man can receive Revelation. St. Thomas Aquinas teaches us that humility helps us seek a relationship with God. From the point of view of the science of psychology, the virtue of humility is a healthy state of man when he seeks to know and understand his weaknesses and strengths, learns to experience the gift as a gift, and is able to indulge in relationships with other persons.

2. An analysis of the literature has revealed that the flaw of pride, the mother and head of all sins, is foreign to the right attitude of man toward God and other people. Because of it, a person forgets his limitations and the fact that he is needed by other people. It is a disease of the soul when a person raises himself even above God. From the point of view of the science of psychology, the flaw of pride plagues the human psyche in lighter or more severe forms. The flaw of pride reflects the very essence of sin - the separation of man from other people and God, the abolition of the possibility of love, the closure of man to a kind of isolation from man and from God.
3. An analysis of the literature has revealed that the virtue of humility teaches Christians to be like Christ and to be his disciples. This virtue is important to both the individual and the community. To pursue a healthy relationship with oneself, others, and God, it is necessary to cultivate the virtue of humility.
4. In the quantitative survey, respondents indicated that virtues and vices are relevant to them, but their answers showed an attitude that is incompatible with the virtue of humility, so it can be said that the virtue of humility is important for a young layman's life in the community.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Nuolankumo dorybė – viena labiausiai išaukštintų krikščioniškos minties tradicijoje, tačiau ir sunkiausiai suprantamų ir puoselėjamų moralinių dorybių. Trijonis (2017) pateikia tokį nuolankumo apibūdinimą: „krikščioniškojoje etikoje – moralinė dorybė, neleidžianti kilti perdėtam norui puikuotis prieš kitus ir padedanti žmogui labiau pažinti savo galimybes. Tai nėra savęs niekinimas ar savo orumo žeminimas.” Ši dorybė padeda atrasti pusiausvyrą tarp pagarbos sau ir kitiems. Biblijoje randame nuolankumo dorybės išaukštinimą ir paskatinimą jos siekti: „Taigi jūs, Dievo išrinktieji, šventieji ir numylėtiniai, apsivilkite nuoširdžiu gailestingumu, gerumu, nuolankumu, romumu ir kantrumu” (Kol 3,12).

Tačiau nuolankumo sąvoka Biblijoje nėra labai aiški. Vorgrimler (2003) pateikia tokį nuolankumo dorybės apibrėžimą: „Rašte kalbant apie buvimą mažu, apie nusižeminimą, pirmiausia omenyje turimas realus buvimas neturtingu bei engiamu, paskui religine prasme – priklausomybės nuo Dievo pripažinimas ir etine – neigiamas puikybės vertinimas.“ (Vorgrimler, 2003, 385 p.).

Vienas Bažnyčios mokytojų Šv. Augustinas atkreipė mūsų dėmesį į Jėzų, kaip didžiausią nuolankumo pavyzdį. Nuolankumas, kurį parodo Jėzaus pavyzdys, – kertinis šios dorybės akmuo. „Mokykitės iš manęs“ – tarė mokytojas (Mt 11,29). Jėzus – Žodis, buvęs pradžioje, esantis Dievas ir pas Dievą (Jn 1,1). Kyla daugybė klausimų, kurie skatina panagrinėti nuolankumo dorybę ir krikščionio santykį su ja. Per Kristų viskas atsirado – regimybė ir neregimybė, tad ko mes galime pasimokyti iš jo, juk nesukursime kito pasaulio, juk Dievas įkūrė vieną pasaulį, sukūrė dangų ir žemę, kuriuos papuošė kūriniais ir šviesos spindėjimais, taigi ko gi mes galime išmokti? Ir tuomet atsiveria Dievo tapimo žmogumi nuolankumo didybė – Dievas nusižemino iki tapimo žmogumi idant nepražūtų jo kūriniai. „Imkite ant savo pečių mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies, ir jūs rasite savo sieloms atgaivą“ (Mt 11,29).

Tačiau idant išdrįsti sekti Kristų ir mokytis iš jo nepakanka savo jėgų, ypač suvokiant savo nuodėmingumą. Reikia atsiliepti į kvietimą: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!“ (Mt 11, 28). Nuolankumo esmė – pripažinti, kad esame žmonės, pripažinti, kas esame. Priimti su tuo ateinančią didybę – egzistuojame todėl, kad Dievas mus pamilo, kai mūsų dar nebuvo, ir kuo labiau atsiversime šiai meilei, tuo labiau būsime žmonėmis. Tačiau vieni, be Kristaus, šio tikslo nepasieksime. Nuolankumo pagyrimas: nuolankumas vykdo ne savo, bet Dievo valią: „...nes aš nužengiau iš dangaus vykdyti ne savo valios, bet valios to, kuris mane siuntė“ (Jn 6,38).

Kaip Bažnyčiai sekasi sekti Kristaus pavyzdžiu ir ugdytis nuolankumo dorybę? ,,Krikščioniškojo dvasingumo istorijoje, pvz:. konstruojant nuolankumo pakopas nuo Jono Kasiano iki Ignaco Lojolos, pasitaikydavo, kad nuolankumas būdavo deformuojamas iki vergiškos laikysenos. <....> Nuolankumo tradicija iki šiandien lieka vertinga kaip paskata vengti savojo teisumo Dievo akivaizdoje, kovoti su arogantiškumu, siekti realistiško savęs pažinimo, savęs paties pakentimo.“ (Vorgrimler, 2003, 385-386 p.).

Kodėl reikalinga kalbėti apie nuolankumo dorybę jauno krikščionio pasauliečio gyvenime ir kodėl tai itin svarbi bendruomeniniam gyvenimui? Jaunas žmogus, o ypač tikintysis dažnai pasižymi aktyviu gėrio ir savęs gerinimo siekimu. Tačiau dorybė gali pasirodyti, kaip daug pastangų nereikalaujanti charakterio savybė ir taip tampa nuvertinama arba visai pamirštama jauno žmogaus apmastymuose. Dažnai gali pasirodyti, kad norint sekti Kristų gyvenant pasaulietinį gyvenimą užtenka būti aktyviu Bažnytinės bendruomenės nariu. Gali kilti pavojus atskirti savo tikėjimą nuo kitų savo gyvenimo sričių: būti aktyviu Bažnytinės bendruomenės nariu, dalyvauti bendruomenės renginiuose ir veiklose, tačiau ,,grįžus į pasaulį“ elgtis kitaip arba privengti bet kokių galimybių parodyti savo tikėjimą. Kodėl tai problema? Juk tikintysis ne kartą yra girdėjęs ,,pasaulio“ sąvoką, yra susidūręs su sekuliariuoju požiūriu į tikėjimo praktikavimą, ir tai tarsi savaime paaiškina, kodėl jaunas žmogus mieliau pasilieka sau išgyvenimus susijusius su tikėjimu. Tačiau kyla problema tikėjimui likti labai siauroje žmogaus gyvenimo srityje ir jį atskirti nuo dorybių ugdymosi. Tuomet ir nuolankumo dorybė tampa lyg savaime žmoguje esanti dorybė, kurios vardan reikia pažaboti kitus charakterio bruožus. Tad gali kilti visiškas nesusipratimas, kai nuolankumas suprantamas kaip valios, drąsos ir savivertės trūkumas, nuolaidžiavimas ir pataikavimas. Jaunas pasaulietis, įsitraukęs į bendruomenės gyvenimą, susiduria su daugybę iššūkių: savęs realizacija bendruomenėje, konfliktų sprendimas, bendrų nutarimų priėmimas ir vykdymas, lyderystės klausimas. Krikščioniškoje bendruomenėje kyla pavojus bijoti spręsti konfliktus ir vengti akistatos su pykčiu, kaip žmogui būdinga emocija, taip pat ne mažesnė baimė atskleisti kitiems bendruomenės nariams savo ydas. O vengiant susidurti su savo ydomis, ir stengiantis jas nustumti į giliausius savasties kampelius, tampa sunkiau jų atsikratyti. Šiame darbe pateiksiu vienos iš ydų – puikybės sampratą teologijos ir psichologijos mokslų, o apibrėžus šią problemą, aptarsiu nuolankumo įvaizdį pagal Krikščioniškųjų Rytų, Romos Katalikų Bažnyčios, Bažnyčios tėvų ir protestantų autorių darbus.

Tyrimo problema: Iššūkiai, iškylantys jauno studento pasauliečio, priklausančio krikščioniškai bendruomenei, gyvenimui ir asmens išsiskleidimui, susiję su nuolankumo dorybės samprata.

Tyrimo objektas: Nuolankumo dorybės sampratos iššūkiai, iškylantys jauno studento pasauliečio, priklausančio krikščioniškai bendruomenei, gyvenimui ir asmens išsiskleidimui.

Tyrimo tikslas: Atskleisti nuolankumo dorybės sampratos svarbą jauno studento pasauliečio gyvenimui krikščioniškoje bendruomenėje ir identifikuoti X universiteto krikščionių studentų požiūrį į ją.

Tyrimo uždaviniai:

1. *Pateikti nuolankumo dorybės sampratą pagal Katalikų Bažnyčios mokymą.*
2. *Atskleisti nuolankumo priešybės – puikybės - sampratą remiantis krikščionių teologų darbais.*
3. *Atskleisti nuolankumo dorybės svarbą gyvenimui krikščioniškoje bendruomenėje.*
4. *Nustatyti, kaip X universiteto jauni studentai - krikščionys pasauliečiai - suvokia nuolankumo dorybę.*

Tyrimo hipotezė: Nuolankumo dorybės samprata yra aktuali jauniems krikščionims studentams pasauliečiams, tačiau mažai aktualizuojamas jos sampratos gilinimas.

Tyrimo metodai: siekiant išspręsti tyrimo problemą ir pagrįsti hipotezes buvo atliekama literatūros šaltinių lyginamoji analizė bei empirinis tyrimas. Empirinis tyrimas buvo atliekamas naudojantis kiekybiniu tyrimų metodu.

1. NUOLANKUMO DORYBĖ KRIKŠČIONYBĖS TRADICIJOJE

1.1.Dorybių, ydų ir nuodėmių apibrėžimai

Kaip galima apibrėžti dorybes? Katalikų Bažnyčios katekizmas (2015) pateikia tokį apibrėžimą: „Žmogiškosios dorybės yra tvirtos nuostatos, tvarūs polinkiai, pastovios proto ir valios tobulumo apraiškos, rikiuojančios mūsų veiksmus, tvarkančios mūsų aistras ir valdančios mūsų elgesį pagal proto ir tikėjimo reikalavimus. Jos padeda lengvai, susivaldant ir džiugiai gyventi dorai. Dorybingas yra tas žmogus, kuris gera daro neverčiamas‘‘ (KBK, 1804). Jos neįgimtos, kaip, pvz:, talentai ar kiti turtai. Žmogus dorybes įgyja. Tai padrąsina ir suteikia vilties siekti jų bei pagerinti savo gyvenimo kokybę.

Jaunoji karta itin užsidegusi savęs tobulinimo idėja, ir ne be reikalo. Retam jaunam žmogui materialus turtas yra lengvai įgyjamas. Galbūt todėl vis labiau ir labiau dėmesį patraukia nematerialaus turto kaupimas, pvz:, gerų įpročių formavimas, pomėgių atradimas ir patirčių siekis. Kitaip tariant, savęs tobulinimas. Galima diskutuoti, kiek šis fenomenas yra šios kartos „arkliukas“ ir kiek jis gali derėti su tikėjimu ir Bažnyčios mokymu. Tai daugiau mano refleksija apie mane supančią aplinką – tikinčius ir ieškančius tikėjimo jaunus pasauliečius.

Ilgą laiką dorybės sąvoką aš, kaip jauna pasaulietė, suvokdavau gan iškreiptai, lyg skrupulingą ir apribotą gėrį. Dažnai klaidinga dorybės samprata atrodo lyg atsieta ir nuo asmens ir nuo asmeninio Dievo. Katalikų Bažnyčios katekizmas (2015) mini, jog: „Dorybė yra pastovus ir tvirtas polinkis daryti gera. Ji leidžia žmogui ne tik daryti gerus darbus, bet ir atskleisti geriausia, ką pats turi. Dorybingas žmogus visomis savo juslinėmis ir dvasinėmis jėgomis siekia gėrio, jo ieško ir, konkrečiai veikdamas, jį pasirenka“ (KBK, 1803). Taigi dorybė ir jos siekimas – dar gilesnis būdas savęs tobulinimui.

Dorybės liečia ne vien fizinę gerovę ar santykius su kitais asmenimis, bet ir santykį su Dievu. Gėris žmogų išlaisvina, tuo pačiu ir dorybės, kurių pagalba galima pasiekti gėrį. Tikroji laisvė tarnauja gėriui, o neišmintingas neklusnumas ir nesistengimas ieškoti tiesos gali privesti prie blogio ir vergavimo nuodėmei.

Kokios yra dorybės? Dorybes galima pristatyti pagal tam tikrą hierarchiją. Pagrindinės dorybės, apie kurias buriasi kitos dorybės, sudaro dorybingumo pagrindą. Tai - protingumas, teisingumas, tvirtumas ir susivaldymas. Jos apima įvairias žmogaus galias: pažinimą, valią,

ištvermę, instinktų suvaldymą. Kitas dorybių ,,pogrupis“ – dieviškosios dorybės: tikėjimas, viltis ir meilė.

Kodėl tai dieviškosios dorybės? Šios dorybės tiesiogiai siejasi su žmogaus santykiu su Dievu. Pvz:, tikėjimas įgalina žmogų laisvai atsiduoti Dievui, pažinti ir vykdyti Jo valią. Vilties dėka laukiame iš Dievo amžinojo gyvenimo pažado išsipildymo. Meilė padeda Dievą mylėti labiau už viską, o artimą – kaip patį save. Jėzus meilę padarė naujuoju įsakymu. Be jos „aš būčiau niekas“ ir „nieko nelaimėčiau“ (1 Kor 13, 1–3).

Kalbant apie dorybes nevalia pamiršti ir Šventosios Dvasios dovanų. ,,Septynios Šventosios Dvasios dovanos yra šios: išmintis, supratimas, patarimas, tvirtumas, pažinimas, maldingumas, Dievo baimė. Jų pilnatvę turi Kristus, Dovydo Sūnus. Šios dovanos papildo ir patobulina jas gavusiųjų dorybes. Jos padeda tikintiesiems lengvai paklusti Dievo įkvėpimams‘‘ (KBK, 2015, 1831). ,,Lygiu taku tegu mane veda tavo dvasia maloninga!" (Ps 143, 10). Taip pat svarbi dorybingo gyvenimo dalis – Šventosios Dvasios vaisiai. ,,Dvasios *vaisiai* yra tobulumo apraiškos, kurias Šventoji Dvasia mumyse išugdo kaip amžinosios garbės pirmienas. Bažnyčios tradicijoje jų vardijama dvylika: ,,meilė, džiaugsmas, taika, kantrybė, malonumas, gerumas, romumas, meilumas, ištikimybė, kuklumas, susivaldymas, skaistybė“ (Gal 5, 22–23 Vulg. iš KBK, 2015, 1832).

Norint tinkamai nagrinėti ir geriau pažinti vieną ar kitą dorybę, šiuo atveju - nuolankumo dorybę, - reikia turėti aiškią ydų, nuodėmių ir dorybių sampratą.

Nuodėmė yra žodis, veiksmas arba troškimas, priešingas Amžinajam Prigimtiniam Įstatymui. Tai Dievo įžeidimas nepaklusimu jo meilei. Ji sužeidžia žmogaus prigimtį ir kėsinasi į žmonių solidarumą. Kristus savo kančia iki galo atskleidžia nuodėmės sunkumą ir nugali ją savo gailestingumu.

Nuodėmes galima skirstyti pagal tai, kaip jos padaromos: mintimis, žodžiais, veiksmu ir aplaidumu. Pagal sunkumą nuodėmės skirstomos į lengvąsias ir mirtinąsias. Mirtinoji nuodėmė - tai nuodėmė, susijusi su svarbiais dalykais, padaryta su aiškiu suvokimu ir laisvu apsisprendimu. Didžiosios nuodėmės (puikybė, godulystė, paleistuvystė, pavydas, rūstybė, apsirijimas ir tinginystė) taip vadinamos ne dėl savo dydžio ar sunkumo, bet dėl savo galios išsivystyti ir ,,užauginti“ daugybę kitų nuodėmių. Šių nuodėmių versmiškumą matome kitų kalbų apibrėžimuose, pvz., lotynų - ,,peccata capitalia“, latviškai - ,,galvani greki“, kuriuos lietuviškai galime apibendrinti kaip ,,nuodėmių galvas“. Mirtinoji nuodėmė naikina mumyse meilę, atima pašvenčiamąją malonę ir, jei dėl jos nesigailime, nuveda į amžinąją mirtį pragare. Ji paprastai atleidžiama Krikšto ir Atgailos, arba Sutaikinimo, sakramentais. Lengvąja nuodėme laikoma tokia nuodėmė, kuri padaroma ne itin svarbiuose dalykuose, arba nusidedant nebuvo pilno suvokimo ir laisvo apsisprendimo. Ji nenutraukia sandoros su Dievu, bet silpnina meilę; ji pasireiškia netvarkingu prisirišimu prie sukurtųjų gėrybių; ji trukdo sielai tobuliau siekti dorybių ir laikytis moralinio gėrio.

Kalbant apie dorybes svarbi jų priešybių - ydų - samprata. Ydos - iškreipti įpročiai, užtemdantys sąžinę ir traukiantys žmogų į bloga. Katalikų Bažnyčios katekizmas (2015) pateikia tokį ydos apibrėžimą: „Ydos gali būti skirstomos kaip priešingybė atitinkamoms dorybėms arba susiejant jas su *didžiosiomis nuodėmėmis*, kurias suformulavo krikščionybės patirtis sekdama šv. Jonu Kasijonu ir šv. Grigaliumi Didžiuoju. Didžiosiomis jos vadinamos dėl to, kad iš jų kyla kitos nuodėmės, kitos ydos. Tai puikybė, gobšumas, pavydas, rūstumas, gašlumas, rajumas, tingumas, arba vangumas‘‘ (KBK, 1866). Ydos skirstomos į geismus: kūno geismą, akių geismą ir gyvenimo puikybę. Taip pat apie ydas kaip apie blogas mintis kalba Rytų dvasingumas. Jis nagrinėjamas tolimesniuose skyriuose. Aleksa ir Bartkus (2011) atskleidžia dar vieną prieitį prie ydų. Pasak šių autorių, dėl gimtosios nuodėmės esame linkę į ,,pageidimą“, kuris lyg medis išsiskleidęs į septynias šakas vadinamas ydomis arba nuodėmėmis.

Puikybė, godulystė, paleistuvystė, pavydas, rūstybė, apsirijimas ir tinginystė reiškiasi dvejopai: kaip ydos ir kaip nuodėmės. Pasak Aleksos ir Bartkaus (2011) ydos yra tik polinkiai į nuodėmę, bet dar ne nuodėmės. Kaip jau minėta, žmogus dėl gimtosios nuodėmės turi polinkį į blogį, tačiau tik pritarimas šiam polinkiui ir atsidavimas veiksmui tampa nuodėme.

Kodėl ydos ir nuodėmės turi tuos pačius vardus? Kuomet pasiduodama ydai ir ji įgyvendinama, tai tampa nuodėme ir įgauna ydos, iš kurios kilo, vardą. Pvz., pasidavimas puikybės ydai tampa puikybės nuodėme. Tačiau ydos yra kur kas daugiau nei tuo pačiu vardu vadinamų nuodėmių ,,motinos“. Iš ydų kyla daugybė kitų nuodėmių, pvz:. iš puikybės ydos - pasididžiavimas, gyrimasis, vyresniųjų neklausymas, artimo niekinimas, žiaurumas valdiniams, nedėkingumas, veidmainystė, klaidatikystė, tikėjimo nustojimas (Aleksa ir Bartkus 2011).

Ydos ir nuodėmės itin tampriai susijusios ir dažnai suklaidina tikinčiuosius savo panašumu. Tačiau tai tik dar labiau parodo, kaip svarbu sutelkti dėmesį į detales, ir būti atidiems savo kasdieniams įpročiams, mintims, žodžiams, veiksmams.

1.2. Nuolankumo dorybė Šventajame Rašte

Nuolankumo dorybė – universalus visų dorybių šaltinis. Tai matome Šventajame Rašte kuklumo, kaip pasipriešinimo tuštybei, pavyzdžiuose: kuklusis niekada nepasikliauja vien savo jėgomis, bet pasitiki Dievu (Ps 131). Nuolankumo dorybės paveikslą padeda susidėlioti Senasis Testamentas, parodydamas šią dorybę iš įvairių rakursų. Toliau jis tęsiamas Naujajame Testamente. Išėjimo knygoje randame, kaip Izraelio tauta atranda nuolankumą ją ištikus įvairiems sunkumams. Izraelitai garbina Dievą ir pripažįsta, kad be Jo jie nieko negali. Apie Izraelio tautos išėjimą iš Egipto kalba Popiežiškoji Biblijos komisija (2008): „Eiti keliu“ reikšmė pranoksta vien fizinį

judėjimą ir simbolizuoja atsivertimo gyvenimą, kai nuolankiai atsiliepiama į Dievo pašaukimą, suvokiama Dievo valia ir sekant Dievu laipsniškai taisoma veiksena, kad atitiktų ištikimybe, teisingumu, gailestingumu, meile grįstą elgseną (plg. Pr 18, 19; Įst 6, 1–2; Joz 22, 5; Jer 7, 21–23). Naujajame Testamente matome, kaip Jėzus kviečia eiti ir sekti paskui Jį (plg. Mk 1, 17; 8, 34). Jėzus sako: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane“ (Jn 14, 6). Visi kviečiami atsiversti ir tapti Dievo sekėjais (plg. Mt 5, 48; Ef 5, 1) sekant Jėzumi (1 Tes 1, 6; 1 Pt 2, 21) ir jo apaštalais (1 Kor 4, 16; 11, 1; Fil 3, 17; 2 Tes 3, 7–9).

Šventajame Rašte nuolankumas svarbus ir šeimoje. Vaikai mokomi nuolankumo ir klusnumo: „Mano vaike, laikykis savo tėvo įsakymo ir nepaniekink savo motinos mokymo [...]. Ką tik darysi, jie tau padės, kai gulsies miego, jie tave saugos, kai atsibusi, su tavimi jie bendraus“ (Pat 6, 20. 22). Apie Nuolankumo ir klusnumo sąsajos svarbą šeimos santykiuose Šventąjame Rašte kalba ir Katalikų Bažnyčios Katekizmas (2015): „Paklusdamas savo motinai ir tėviškajam globėjui, Jėzus tobulai įvykdė ketvirtąjį Dievo įsakymą. Tai buvo žemiškas Jo sūniškosios meilės dangiškajam Tėvui atvaizdas. Kasdieniu Jėzaus klusnumu Juozapui ir Marijai jau buvo skelbiamas ir ryškėjo Didžiojo ketvirtadienio klusnumas: „Tebūna ne mano [...] valia!“ (Lk 22, 42). Kristaus klusnumas paslėptojo gyvenimo kasdienybėje leido pradėti atkurti tai, ką buvo sugriovęs Adomo neklusnumas‘‘ (KBK, 532). Nuolankumas primena, kad „Tėvo niekas nepažįsta, tiktai Sūnus ir kam Sūnus panorės apreikšti“ (Mt 11, 27), tai yra „mažutėliams“ (Mt 11, 25). Nuolankumas vėl atsikartoja, kaip dorybių žiedas Naujajame Testamente, kuomet Švč. Mergelė Marija taria „Taip“ sunkiai suvokiamai Dievo valiai ir atsiduoda jai. „Mano siela šlovina Viešpatį, mano dvasia džiaugiasi Dievu, savo gelbėtoju, nes jis pažvelgė į savo nuolankią tarnaitę“ (Lk 1, 46–48).

Nuolankumo dorybė ne mažiau svarbi sutuoktinių santykiuose: „Kiekvienam sutuoktiniui, pavyzdžiui, tenka pareiga nuolatos atnaujinti savo pradinį įsipareigojimą; abiem privalu paisyti vienas kito psichologijos, ritmo, pomėgių, dvasinio kelio (1 Pt 3, 1–2. 7), puoselėti pagarbą, praktikuoti vienas kitam nuolankią meilę (Ef 5, 21–22. 28. 33)“ (Popiežiškoji Biblijos komisija, 2008, 99sk.). Nuolankios meilės sąvoka čia pateikiama, kaip vienas kito pažinimas ir priėmimas, suvokimas, kad kitas asmuo yra paslaptis, o kartu kuriamas santykis su juo – dovana.

Kristus savo mokiniams kalbėjo: „Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė“ (Mt 5,3). Taip pat Kristus pagyrė šimtininko tikėjimo nuolankumą, kai šis pasakė, jog jis nėra vertas, kad Jėzus užeitų po jo stogu (Mt 8,8). Nuolankumą matome kanaanietės ir Jėzaus pokalbyje, kai Jis pasakė, kad nevalia mesti duonos šunyčiams, kuri skirta vaikams, o ši nuolankiai išklausė ir dėl to nusipelnė to, ko negalėjo gauti kantriai prašydama. Jėzus jai tarė: „O moterie, didis tavo tikėjimas!“ (Mt 15, 28). Kristus taip pat pasakoja palyginimą apie du žmones, besimeldžiančius šventykloje – fariziejų ir muitininką. Šiame pasakojime atkreipė dėmesį į savęs aukštinimą ir kitų niekinimą, pabrėždamas, kad daug svarbiau išpažinti kaltes, negu iškelti savo

nuopelnus (Lk 18, 14). Taip pat kuomet mokiniai ginčijosi tarpusavyje, kuris iš jų didžiausias, Jėzus pastatė tarp jų vaiką ir pasakė: „Jeigu nepasidarysite kaip vaikai, neįeisite į dangaus karalystę“ (Mt 18,3). Taip pamatome paradoksalų pasaulio akimis nuolankumo didingumą. Kuomet noras būti aukštai pažeminamas, kaip buvo su Zebediejaus sūnumis, kurie troško būti išaukštinti šalia Kristaus, o šis pasiūlė geriau susimąstyti apie tai, kaip turės priimti kančią (Mt 20, 21).

Jėzus mirė ant kryžiaus taip nusižemindamas (Fil 2,8). Jis numazgojo savo mokiniams kojas parodydamas pavyzdį, ką ir jie turi daryti. Jei jis – Viešpats ir Mokytojas – jiems tai padarė (Jn 13, 13), tai ir jie turi taip daryti.

Taip pat nuolankumo mokymas matomas palaiminimuose, sklindančiuose iš Jėzaus lūpų: „Imkite ant savo pečių mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies, ir jūs rasite savo sieloms atgaivą" (Mt 11,29). Šis palaiminimas leidžia įžvelgti sąsajų su moraliniais reikalavimais, kurie reiškiasi kaip praktikuojamos dorybės.

Kodėl Kristus nusižemino, kodėl jis sumokėjo tokią kainą? Argi visagalis Dievas negalėjo kitaip išgelbėti žmonijos? Šis klausimas itin tampriai susijęs su puikuolišku abejojimu Dievo galybe ir požiūriu, kad Jėzaus auka yra vienas iš daugelio galimų pasirinkimų. Tokia abejonė atsisako priimti nuolankumą, kaip vertybę ir mato ją kaip mažiau pavykusią ar blogesnę pasekmę žmonijos atpirkimo darbe. Tačiau kaip gydytojas ateina pas ligonį, kuris nebepajėgia pats atsikelti, taip ir Dievas atėjo gelbėti žmonijos, kuri nebėra pajėgi ateiti pas Jį. Būtent nuolankumas yra tas vaistas, kurio besimokant galima grįžti iš nuopuolio ir sekti Kristų.

Puikybė atitraukė žmogų nuo Dievo, žmogus sukilo prieš Dievą. Koks didžiausias žmogaus išaukštinimas? „Bet aš nieku nesigirsiu, nebent mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kryžiumi“ (Gal 6,14).Menkas daiktas girtis išmintimi, gauta iš Kristaus, garbinga girtis Jėzaus kryžiumi.

Dominikonas Jacek Salij OP, lenkų kilmės teologas, katalikų kunigas ir filosofas, knygoje „Pokalbiai su Šv. Augustinu“ (1996) pabrėžia, jog Kryžiaus išmintis ir jos esmė – ramus suvokimas, kad nė didžiausi baisumai negali atimti iš žmogaus žmogiško orumo, jei laikysiuosi Viešpaties Dievo nurodyto kelio. Tai viena didžiausių dovanų, kurią mums atnešė Kristus. Kristaus kryžiuje įžvelgiama vargo ir pažeminimų, priimtų su Jo kryžiaus dvasia, prasmė, jie lyginami su ugnies krosnimi, kurioje išmėginamas ir sutaurinamas nesunykstantis naujasis žmogus, kuris jau yra mumyse ir bręsta naujam gyvenimui. Šiame sunkiame kelyje į sutaurinimą ir amžiną garbę žmogui į pagalbą atėjo Dievas, tapęs žmogumi. „Šį veiksmą apibrėžia Naujojo Testamento žodis kenozė [kenosis] (ištuštinimas, atsisakymas), kuriuo nusakomas dieviškojo Logo savęs apiplėšimas įsikūnijimo vyksmu, klusnumo savo dieviškajam Tėvui aktu, sąmoningu mirties pasirinkimu <.....> Dievo pavidalo išmainymas į vergo egzistenciją dėl žmonių (plg. 2 Kor. 8,9); už tai atlyginama Jėzų „išaukštinant su kaupu“ ir paskiriant kosmoso Kyrios. Teologijos istorijoje (evangelikų teologija, rusų teologija) kenozė kaip ryškiausia meilės apraiška nuolat buvo bei yra pabrėžiama kalbant apie

Jėzaus solidarumą su pažemintaisiais ir apie Dievo pasislėpimą jame“ (Vorgrimler, 2003, 274-275 p.).

Nuolankumas Šventajame Rašte pasirodo visa savo didybe per Kristaus pavyzdį ir įgalina Jį sekti mokantis nuolankumo. Kaip puikybė – visų nuodėmių ,,motina“, taip galima žvelgti ir į nuolankumą, kaip visų dorybių ,,tėvą“. Tiek Senojo, tiek Naujojo Testamento pavyzdžiai parodė, kaip svarbu ieškoti nuolankumo ne vien konkrečiam asmeniui, bet ir bendruomenėms.

1.3. Puikybė ir išdidumas – nuolankumui priešingos ydos

Kodėl svarbu kalbėti apie puikybės ydą, kai norima giliau pažinti nuolankumo dorybę? Atpažinti savyje puikybę ar polinkį į tam tikras jos formas - tai tarsi pirmasis sveikimo nuo puikybės ydos ir žengimas nuolankumo ugdymo keliu etapas. Taip pat puikybės ydos samprata padeda atskirti puikybę, apsimetusią nuolankumu, nuo tikrosios nuolankumo dorybės.

Puikybės yda giliai persmelkia visą žmogaus esmę, jo santykius su savimi, kitais asmenimis, požiūrį į jį supančią aplinką ir, žinoma, santykį su Dievu. Tai, kaip puikybė persmelkia žmogų, galima palyginti su piktybinio naviko plitimu jo organizme. Žmogus – dvasinė ir fizinė būtybė, ir šie pradai yra neatskiriamai susiję. Tad puikybė, palietusi vieną žmogaus pradą, daro įtaką ir kitam. Todėl svarbu giliau panagrinėti puikybės ydą, jos raišką ir formas.

Kas yra puikybės yda, kuri kyla lyg priešprieša nuolankumui? Puikybė gali būti labai apgaulinga ir sunkiai identifikuojama. Išgirdus sąvoką ,,puikybė“ prieš akis iškyla savęs pervertinimo, kitų menkinimo ir deliuzijos kupina ikona. Į šį puikybės įvaizdį įeina daugybė dvasinių ir psichinių negalavimų simptomų.

Tačiau tai ne vienintelis puikybės veidas. Mažiausiai įtartina puikybės raiškos forma – perdėtas asketizmas, kitus menkinantis kuklumas. Špidlik (2001) teigia, kad didžiausias pavojus patekti į puikybę – žmonėms, gyvenantiems dvasinį gyvenimą. Puikybę neretai galima sumaišyti su sveiku savęs vertinimu, veržlumu, objektyvumu ar kritiškumu. Taip puikybės yda geba kopijuoti dorybes ir jas neatpažįstamai išdarkyti, palikdama tik fasadą - pasiimdama dorybės vardą.

Verta paminėti puikybės ir išdidumo sąsają, jų panašumus ir skirtumus, nes puikybės yda dažnai tapatinama su išdidumu. Bet ar tikrai tai yra sinonimai?

Lietuvių kalboje ,,išdidumas“ ir ,,puikybė“ turi skirtingas šaknis, tačiau jos abi nusako dydį, puikumą. Abi sąvokos iš pirmo žvilgsnio atrodo kalbančios apie kažką didingo ir puikaus. Tačiau ar gali būti puikybė ir išdidumas tikrai didingi ir puikūs dalykai? Pagal šių ydų savybes ir raišką žinome, kad jos yra itin žalingos ir sunkiausioje savo formoje fatališkos asmeniui. Galbūt galima teigti, jog šių sąvokų didingumo įvaizdis ir yra vienas iš jas apibrėžiančių savybių – prisidengti didingumu, sukurti puikumo įvaizdį.

Vis dėl to svarbu atskirti puikybę ir išdidumą. Nors ir panašios, šios ydos turi skirtumų. Išdidumas labai artimas puikybei, gali lengvai „išsigimti“ į arogancją ar pasipūtimą. Jis apibrėžiamas taip: tai gan lengvos formos praeinanti būsena, kartais būdinga žmonėms kaip dvasinės raidos stovis. Išdidumas turi daug sąsajų su savimeile, valdžios troškimu, pasipūtimu, savo pranašumo jausmu. Nuolankumo priešingybė yra išdidumas, kuris yra nukrypimas nuo tokių žmogaus vertybių kaip pagarba sau (asmens orumo pagrindas) ir kitam (visuomenės socialumo pagrindas) (Trijonis, 2017). Vienas pagrindinių išdidumo skiriamųjų bruožų – savo išdidumo neigimas. Išdidumo ydai itin artima tuštybės yda. Špidlik (2001) apibūdina tuštybę, kaip norą, kad būtų žavimasi „tuščiais“ arba „praeinančiais“ dalykais, kaip išvaizdos detalės ar materialiniai turtai.

Kai kurie kraštutiniai pavyzdžiai parodo išdidumo išraišką kaip pranašumą prieš kitus žmones pagal tam tikrus kriterijus (išvaizda, materialinė padėtis, intelektualiniai gebėjimai ar net dvasinės raidos pakitimai). Išdidumas išsiskleidžia žmoguje paliesdamas įvairius sielos ypatumus: savimeilė, valdžios troškimas, pasipūtimas, savo pranašumo jausmas.

Kaip išdidumas, kuris atrodo kaip lengvai praeinanti būsena, atneša tiek žalos žmogui? Visų pirma, išdidumą labai sunku identifikuoti. Bažnyčios tėvai jį vadina šėtono sėkla, kuri atrodo maža ir nereikšminga, lengvos formos, tačiau gebanti išauginti pražūtingus vaisius. Dr. L. Šechovcova knygoje „Aistros įveika askezės ir psichologijos metodais“ mini šį pavojingą reiškinį: „Žmogus elgiasi tarsi normaliai, žmogus patenkintas savimi, gerai nusiteikęs: dainuoja, šypsosi, dažnai net juokiasi ir kartais be priežasties garsiai kvatoja, bando būti originalus, šmaikštauja, įvairiais būdais stengiasi patraukti dalyvaujančių dėmesį, mėgsta daug kalbėti, jo pokalbyje nuolat girdėti Aš, bet nuo vieno nepalankaus žodžio nuotaika greitai keičiasi, jis suglemba, o nuo pagyrimo vėl pražysta kaip Rosa majalis ir ima skrajoti kaip drugelis,“ – (Igumenas Sabas iš Šechovcova 2017, 286 p.).

Šv. Jonas Kopėtininkas apie išdidumą kalba taip: „Išdidumas – kraštutinis vargingumas sielos, kuri svajoja esanti turtinga, ir būdama tamsoje, mano esanti šviesoje. Ši bjauri aistra ne tik neleidžia mums klestėti, bet ir nutrina iš aukštumos. Išdidus panašus į obuolį, kuris iš vidaus supuvęs, o iš viršaus puikauja grožiu“. (Šv. Jonas Kopėtininkas iš Šechovcova, 2017). Šv. Tichonas Zadonskietis išdidumas apibūdina, kaip bjauriausia nuodėmę, kuri, lyg sėkla glūdi giliai žmoguje. Išdidumas prasideda nuo savęs paties nepažinimo, o savęs nepažinus norisi puikuotis iliuziniu savo įvaizdžiu. Ir nevalia žmogui pasilikti šiame nežinojime. Šv. Tėvas Jonas Kronštatietis (Ioann, Ivan Sergijev) veikale „Mano gyvenimas Kristuje“ pataria stebėti savo išdidumo apraiškas ir jas atpažinti. Vienas iš raiškos būdų – susikrimtimas dėl kitų žmonių nuomonės ir nemokėjimas priimti ir įvertinti kritikos. Tai viena iš priežasčių, kodėl žmonės palieka santykius ar bendruomenę. „Išdidumas – tai ribinė savikliova, atmetanti visa, kas ne mano, tai rūstumo, žiaurumo, irzlumo ir pagiežingumo šaltinis, Dievo pagalbos atsisakymas. Tačiau būtent išdidžiam žmogui ypač reikia

Dievo, nes žmonės negali jo išgelbėti ligai pasiekus paskutinę stadiją...“. (Savva, Nikolaj Ostapenko iš Šechovcova, 2017, 284 p.).

Išdidumas gali būti skirstomas į dvasios ir pasaulio išdidumą. Pasaulio išdidumas gali peraugti į dvasios išdidumą, o šis - į visišką puikybę. Pasaulio išdidumui būdinga: nekantrumas, nenuolaidumas, akiplėšiškumas, kitų nuomonės atmetimas, savo autoriteto laikymasis atmetant kitus asmenis. Panieka ir nedėmesingumas, begalinis noras būti pastebėtam ir būti dėmesio centre, tai iškeliant kaip prioritetą. Ši išdidumo forma gali reikštis net kalbant - rėksmingumu, tylint – apmaudumu, linksminantis – garsiu juoku, atsakinėjant – kandumu, atžarumu. Dvasios išdidumas, arba dar kitaip paminėtas kaip vienuolio išdidumas, reiškiasi gan panašiu būdu: puikuojamasi manant, kad stoviu aukščiau kitų dvasiniame kelyje, kad geriau atlieku atgailą, geriau pasninkauju ir esu pamaldesnis, bei labiau Dievo mylimas. Dvasios išdidumas gali ir nuolankumo siekimą matyti, kaip priemonę pasipuikuoti – juk, mąsto puikuolis, pasiekus nuolankumo dorybę, būsiu visa galvą aukščiau visų kitų, kurie tiek nesidomėjo šia dorybe. Ir taip vis labiau galima įsitikinti, kaip ši baisi yda paliečia viską, ko žmogus gali panorėti, net jeigu tai noras išsiugdyti savyje dorybę.

O kaip su puikybės yda? Kuo ji skiriasi nuo išdidumo? Pasak Aleksos ir Bartkaus (1953), puikybė tai netvarkingas garbės ir išaukštinimo troškimas ir siekimas sau. Kodėl pabrėžiamas netvarkingas garbės geidimas? Juk iš pirmo žvilgsnio į dorybes žvelgiant skrupulingu žvilgsniu norisi radikaliai atsisakyti garbės geidimo, kaip priešybės nuolankumui. Kodėl šis žvilgsnis nėra teisingas ir nuolankumui pasitarnaujantis? Autoriai teigia, jog norėti sau teisėtai priklausančios garbės ir geromis priemonėmis siekti jos nėra nuodėmė, tačiau problema pasirodo tada, kai prarandamas saikingumas.

Kodėl akcentuojamas saikingumas? Josef Pieper savo knygoje „Apie dorybes“ (2018) pateikia drausmės reikšmę, glaudžiai ją sieja su saikingumu ir dorybėmis. Pasak autoriaus, drausmė yra savyje įgyvendinta tvarka. Taip pat – laikysena „pasaulio“ atžvilgiu. Vienas iš būdų kuriant šią tvarką – saikingumo laikymasis ir jo svarbos paisymas. Saikingumą jis priskiria prie skaistumo, nuolankumo, švelnumo, romumo, studiositas, kaip drausmės įgyvendinimo būdų, o neskaistumą, nesaikingumą, išdidumą, nevaldomą pyktį, curiositas – prie palaidumo formų.

„Puikybė kiekvienos nuodėmės pradžia“ (Sir 10,5). Gėda žmogui būti išdidžiam, jei Dievas tapo nuolankus. Pasak Salij OP (1996), puikybė – visų dvasinių ligų ir nedorybių pradžia, kurią išgydyti atėjo Dievo Sūnus. Patristikos tradicijoje puikybė matoma kaip gadinanti viską, prie ko prisiliečianti. Puikybė – dvasios liga, mirtinoji nuodėmė ir viena iš aštuonių aistrų. Anot Bažnyčios mokymo, visos pasaulio blogio priežastys slypi puolusių dvasios galybių puikybėje.

Pasak Šechovcovos L. (2017), po pirmųjų žmonių nuopuolio žmogaus siela prarado apsaugą ir liko sudrumsta. Žmogus pats save apiplėšė. Puikybę galima sulyginti su stabmeldyste, kurios garbinimo objektas ne Dievas, bet pats garbintojas. Prigimtinė galia niekinti nuodėmę ir jos vengti

virto į kito asmens niekinimą, taip puikybės kamuojamas žmogus, kartais nė to nesuprasdamas, atsiskiria nuo kitų žmonių.

„Puikybė tikėjime reiškiasi tuo, kad puikuolis drįsta dėtis tikėjimo ir Bažnyčios teisėju ir sako: aš tuo netikiu ir to nepripažįstu, tai aš laikau atliekamu, tai – nereikalingu, o štai tai – keistu arba juokingu dalyku“ (Šechovcova, 2017, 284 p.). Apie puikybės klastingumą žmogaus atžvilgiu matome ir evangelijoje: „Netyroji dvasia, išėjusi iš žmogaus, klaidžioja bevandenėse vietose, ieškodama poilsio, ir neranda. Tada ji sako: „Grįšiu į savo namus, iš kur išėjau‘‘. Sugrįžusi randa juos tuščius, iššluotus ir išpuoštus. Tada eina, pasiima kitas septynias dvasias, dar piktesnes už save, ir įėjusios jos ten apsigyvena. Ir paskui tam žmogui darosi blogiau negu pirma“ (Mt 12, 43-45). Išvarytoji dvasia – aistra. Kodėl apvalytasis žmogus vėl užvaldytas dar stipresnės jėgos? Siela po aistros arba ydos išvarymo negeba prisipildyti šventumo, vienas be niekieno pagalbos. Žmogus apsidžiaugia šia nauja būsena, pradeda nuopelnus skirti sau ir panyra puikybę ir išdidumą, nebematydamas savo klaidų, kurios galiausiai vėl įklampina į bėdas.

Taigi kuo išdidumas ir puikybė panašūs ir kuo skiriasi? Tiek išdidumas, tiek puikybė yra priešingos nuolankumo dorybei. Abi šios ydos yra priešingos teisingai žmogaus laikysenai Dievo ir kitų žmonių akivaizdoje. Jos linkusios progresuoti ir daryti vis didesnę žalą žmogui, kuris jų nepastebi savyje arba nelaiko pavojingomis. Tiek išdidumą, tiek puikybę yra sunku savyje pamatyti ir pasiryžti kovoti su jomis. Tačiau išdidumas ir puikybė turi skirtingus pavadinimus, ir ne veltui. Išdidumas – lengvesnė puikybės forma, pasireiškianti savo pranašumo prieš kitus pabrėžimu. Bažnyčios tėvai išdidumą vadina „šėtono sėkla“, kuri, nors lengvos formos, gali atnešti daug žalos ir peraugti į puikybę. O puikybės yda – sielos liga, kuomet žmogus save iškelia net aukščiau Dievo. Puikybės ydos raišką galima paaiškinti ir psichologijos mokslu.

1.4. Puikybės yda psichologijos požiūriu

Psichologija ir psichoterapija gerai pažįsta krikščioniškos dorovės moksle svarstomą puikybės ydą. Esama gausybė psichikos sutrikimų, kurių šaknys ją siekia: nuo neurotiškumo iki didybės manijos. Puikybė reiškiasi ir atstūmimo, pažeminimo, nepritekliaus baimėmis, priklausomybėmis, pavyzdžiui, darboholizmu, lėtinio nuovargio sindromu. Stebėtina, tačiau puikybė – neatskiriama depresijos palydovė. Ji gilina nuoskaudas, kerštо troškimą, užgniaužia atleidimą, kito priėmimą ir susitaikymą su situacijomis. Puikybė žmoguje kursto geismą ir įniršį. Ji žmoguje reikalauja iškreipto teisingumo, kai negalima „nepelnytai“ atleisti už nuoskaudas, už kurias nebuvo sulaukta atsiprašymo. Taigi kai žmogus patenka į tokią pavojingą ir mirtiną būseną, kai nebemato nieko didingesnio už save ir dėl to siekia viską kontroliuoti, jo dvasinei sveikatai atsiranda rimtas pavojus, o tai gali pasireikšti ir fizinio gerbūvio bei sveikatos sutrikimais. Puikybės yda pirmiausia sunaikina vidinę ramybę ir tol, kol asmuo nepasirengęs mokytis nuolankumo, ši ramybė negrįžta. Negana to, kad puikybę pakankamai sudėtinga aptikti ir įveikti, ji turi ir savo atmainą – menkavertiškumą.

Psichologė–psichoterapeutė Lina Vėželienė, knygos „Septynios didžiosios nuodėmės psichologo kabinete“ autorė, puikybės ydos raišką apibūdina kaip turinčią daugybę kaukių, kuriomis ši yda prisidengia: „pranašumo siekimas, snobizmas, menkavertiškumas, poreikis kontroliuoti, vartotojiškumas.“ Autorė išskiria atvejus, kuriuose gan apčiuopiamai pastebima puikybės yda: „paprastai išpuikėlio monologai prasideda „Man patinka...“ „Man nepatinka...“ Jis neretai linkęs būti gyvenimo stebėtoju – jaučiasi esąs arba gerokai aukščiau visko, kas aplink vyksta, arba gerokai žemiau“. (Vėželienė, 2018, 63-64p.). Kiti išpuikusio asmens bruožai: stiprus ir ilgas įžeidumas ir neatleidimas, etikečių „blogas“ arba „geras“ klijavimas visiems iš eilės ir ilgam arba visam laikui, visažinio vaidmens prisiėmimas, kuomet kitų klaidos ir trūkumai nebeleidžia matyti savųjų. Išpuikėliui būdingi du kraštutinumai: arba jaustis menkesniu už kitus, iš to plaukia žmonių vengimas ir neapykanta jiems, arba jaustis pranašesniu ir kitus niekinti. Todėl puikybė – lygiavertiškumo ir bendrystės priešininkė, vedanti į izoliuojantį ir „toksišką“ vienišumą.

Puikybės ydai nesvetimas įvaizdžio kultas, kuomet didžiausiu prioritetu tampa gera išvaizda ar simpatijų kėlimas aplinkiniams. Kiekviena pastaba itin skaudžiai priimama. Labai sustiprėja baimė, kad aplinkiniai pastebės trūkumus ar – dar blogiau – supras, kaip stropiai stengiamasi sukurti gerą įvaizdį, o tada - išpuikėlio siaubui – pradės juo bjaurėtis ir galiausiai jo nebepastebės. Išpuikėlis bijo, kad kiti nesupyktų ant jo, kad nereikėtų konfliktuoti. Iš tiesų, visi žmonės vengia ir bijo šių dalykų, tačiau su išpuikimu atsiranda šios baimės šaknis – manymas, kad esu menkavertis žmogus, kuris nevertas apgynimo.

Kita problema, kurią sukelia puikybės yda – manymas, kad tik man vienam skirtas mano gyvenimas, kad aš pats jį sukūriau ar sau padovanojau, todėl tik aš sprendžiu, esu jo vertas ar ne. Nusivylimą savimi ir savo gyvenimu lydi aktyvus jo demonstravimas aplinkiniams. Taip pat - lengvas žmonių ir santykių „išmetimas“ iš bendrystės rato po įskaudinimų. Galiausiai išpuikėliui nėra svarbiausia būti geru žmogumi. Jam svarbiau būti geresniu už kitus, pranokti kitus. Puikybė geba save kritikuoti tobulinimosi kontekste taip tapdama dar apgaulingesne. Juk tobulinimąsi skatina slapčiausia intencija pranokti kitus ir tapti tarsi nebyliu priekaištu jiems.

Vėželienė (2018) taip apibūdina pacientus, kamuojamus puikybės ydos: jiems sunku paprašyti pagalbos, jie dažnai elgiasi taip, tarsi darytų psichologui malonę atskleisdami tyrimui savo ypatingą atvejį. Jie iš anksto įsitikinę, kad jiems niekas nepadės. Jie analizuoja kitų elgesį vengdami kalbėti apie savąjį, klausia patarimų ir tuoj juos atmeta, nerodo dėkingumo. Taip pat gydytoja nurodo puikybės šaknį tam tikruose sutrikimuose: drovume, vienišume, aukos pozicijoje, nusižeminime, įžeidume. Taip pat - depresijoje, narcisistiniame asmenybės sutrikime, valgymo sutrikimuose ir nerimo priepuoliuose. Puikybės ydos gydymas – kantrus ir ilgas nuolankumo dorybės įsisavinimas bei praktikavimas, kol ji tampa žmogaus savastimi.

1.4.1. Psichiniai sutrikimai ir puikybės yda. Narcisizmas, šizoidiškumas

Autorė išskiria daugiau psichologinės puikybės raiškos formų, tokių kaip depresinė puikybė, pasireiškianti savęs menkinimu; šizoidinė puikybė – savęs, kaip kitokio ir pakilusio virš kasdienybės, matymas; paranojinė puikybė – manymas, kad aplinkiniai susimokę ir nusiteikę kenkti; kompulsinė puikybė – manymas, kad aš viską geriausiai žinau. Visuose tokio tipo psichikos sutrikimuose matomas tas pats pasikartojimas – savęs sureikšminimas ir iškėlimas virš ,,įprastumo“, nesvarbu ar save matant kaip blogiausią ar kaip geriausią asmenį iš visų.

Pabrėžiama puikybės įtaką narcisistinės asmenybės sutrikimui. ,,Narcisizmu vadinamas patologinis susikoncentravimas į save, tiksliau – į savo paties įvaizdį“ (Vėželienė, 2018, 78p.). Narcisizmo pavadinimas kilęs iš graikų mito apie savo atspindį pamilusį vaikiną. Tai iškalbingai apibūdina narcisistinį charakterį – asmuo nuolat susirūpinęs savo įvaizdžiu, jame vyrauja gėdos ir pavydo emocijos. Jam nesvetimas perfekcionizmas, kritikos ir nuvertinimo baimė. Be to, narcizą kamuoja nuobodulys ir begalinis meilės bei pripažinimo siekimas. Narcizas bėga nuo savęs demonstruodamas panieką aplinkiniams ir savo pranašumą.

Ar savo ribotumo pripažinimas gali padėti narcizui sveikti ir atrasti taip trokštamą meilę santykyje su savimi, kitais žmonėmis ir Dievu? Taip. Tai yra nuolankumo dorybės ugdymo kelias ir jos brandinimas savyje.

Vėželienė (2018) pateikia iš pirmo žvilgsnio netikėtą narcisizmo pavyzdį: kam nors mirus socialiniuose tinkluose pasipila komentarai ir atsisveikinimo laiškai, adresuoti mirusiajam, kuris nebegali jų matyti ir į juos atsakyti. Autorė į šį reiškinį žvelgia kaip į narcisistinių asmenybių raiškos lauką, kai norima pasirodyti geraširdžiu ir jautriu. Galima prieštarauti teigiant, kad tokio pobūdžio laiškai ir įrašai skirti paguosti mirusiojo artimuosius ir parodyti solidarumą su jais. Tačiau dažnai tokie veiksmai būna paskatinti (nors ir pasąmoningai) noro pačiam pasijausti geriau. Kiek tai moralu? Priklauso nuo veiksmo intencijos. Narcizas pasirengęs padaryti bet ką, kad gautų meilės ir patvirtinimą, kad jis yra vertingas.

Prancūzų psichoanalitikas Andre Greenas (1927 – 2012) išskyrė ypatingą narcizų rūšį – moralinius narcizus. ,,Moralinis narcizas didingumą bando sieti su moralinėmis vertybėmis: švarumu, geradaryste, griežtumu, teisingumu; badu, vienatve, askeze ir visko atsisakymu“ (Skarderudas iš Vėželienė, 2018, 86 p.). Moralinis narcizas iškreipia kančios ir džiaugsmo sąvokas, visomis išgalėmis demonstruoja moralines vertybes ir stengiasi, kad tai būtų kuo labiau matoma.

Kalbant apie puikybės ir narcisizmo sąsajas dera paminėti tuštybę. ,,Tomas Akvinietis išskyrė šią puikybės atmainą sakydamas, kad tuštybė – tai priklausomybė nuo žmonių minčių apie tave, nuo kitų nuomonių ir vertinimų.“ (Vėželienė, 2018, 87p.). Taigi narcizui tiesa nėra svarbiausias dalykas. Pagrindiniu dalyku ir siekiamybe jam tampa kitų nuomonė apie jį.

Kitas su puikybe itin glaudžiai susijęs sutrikimas – šizoidiškumas. Jis apibūdinamas kaip demonstruojamas atsiskyrėliškumas ir tokiu gyvenimu įtvirtinimas savo pranašumo prieš kitus. Tai - pabrėžtas kitoniškumas. Kasdienybėje sutinkama tokia šizoidiškumo apraiška – keistuolis, kuris visus kitus žmones laiko vidutinybėmis ir neslepia paniekos jiems. ,,Šizoidas - ,,visų pirma pašalietis, žiūrovas, žmogiškosios būties stebėtojas“ (McWilliams iš Vėželienė, 2018, 88 p.). Priešinimasis visuomenės normoms, itin ryškus asmeninės erdvės saugojimas, begalinis noras ir siekis būti pripažintam kaip unikaliam, autentiškam, jautriam ir orginaliam asmeniui.

Kur šizoidiniame sutrikime slypi puikybės šaknys? Itin ryškiame savęs sureikšminime ir susitelkime į save, kaip būtinai ne tokį kaip kiti žmonės, esantį aukščiau visų - žmonių, santykių, vertybių. Šizoidinis asmuo vengia bet kokių situacijų, galinčių ,,išduoti“ jį esant tokį patį kaip kiti žmonės. Jis vengia artimų santykių, nes būtent juose žmogus net ir pats to nenorėdamas labiausiai atsiskleidžia. Vėželienė (2018) pateikia patirtį su šizoidinio sutrikimo kamuojamais pacientais: jie nustemba supratę, kad jiems galioja tokios pačios taisyklės, kaip ir kitiems pacientams: suderintas susitikimų laikas ir trukmė. Juk jie leidžia suprasti, kad atėjo ypatingas žmogus, jaučiamas žeminantis žvilgsnis į gydytoją, tarsi pacientas savo apsilankymu daro jam paslaugą.

Taigi puikybės yda gali reikštis per žmogaus psichiką. Gali ją kamuoti lengvesnėmis ar sunkesnėmis formomis, kaip parazitas, kurio nepastebėjus ir nepradėjus ,,gydymo“, jokios kitos priemonės neatneša laukiamų rezultatų.

1.4.2. Puikybės žala santykiams su kitais asmenimis

Negana to, kad išpuikėlio pozicija yra iliuzinė, save paverčianti visa ko aukštesniu matu ar net Dievu, asmuo vis dėlto nori santykio su kitais, jų pripažinimo ir meilės. Tačiau dėl puikybės sveiki santykiai tampa neįmanomi. Atsiranda vartotojiškas požiūris į kitą žmogų - jo kontroliavimas, žeminimas, fizinis ar psichologinis smurtas, manipuliavimas. Išpuikėlis linkęs manyti, kad jo mylimi žmonės neverti jo meilės. Galiausiai galima prieiti prie tokių tragedijų, kaip žmogaus pastūmėjimas degraduoti, jo laisvės suvaržymas, pavertimas tik egzistuojančiu ir visiškai priklausomu žmogumi, kai be ,,mylinčiojo“ valios nebegali nieko daryti. Puikybė užgožia kito žmogaus, kaip pagarbos verto Dievo kūrinio, matymą, todėl suaktyvėja manipuliavimas ir kito kaip priemonės vartojimas.

Kaip reiškiasi šis manipuliavimas? Vėželienė (2018) pateikia keletą jo formų: gąsdinimus, grasinimus., prisidengimą geranoriškumu. Teisinamasi savo elgesį vadinant kritiškumu, pavydu iš meilės arba linkėjimu kitam gero. Pasitaiko, kad manipuliacijos būdu teisinamos blogybės bei ydos, pvz., savo neištikimybę žmogus teisina tuo, kad taip turėjo pasielgti dėl mylimo žmogaus neišmanymo, nepajėgumo ar kitų priežasčių. Dažnai ,,prigauti“ neištikimieji bando manipuliuoti

kito žmogaus žiniomis ir fantazijomis, neva tai jie „išsigalvoja“ arba „yra paranojiški“. Tai manipuliatoriaus bėgimas nuo atsakomybės. Manipuliuojama naudojant visažinio kaukę, kai nepatogūs klausimai ir klausiantieji sumenkinami, kad nereikėtų pateikti tiesaus atsakymo. Galimos manipuliacijos mistiniu ar religiniu pagrindu, kuomet manipuliatorius bando sumenkinti kitą, kad šis neklausinėtų ir aklai pasikliautų jo autoritetu. Tokius atvejus Vėželienė (2018) įvardina kaip itin aktyvius ezoteriniuose ir New Age judėjimuose. Pvz., apeliuojant į asmens sąžine, gerus darbus, kuriuos asmuo buvo padaręs, pataikaujant ar keliant tam tikras sąlygas.

Autorė ragina labiau pasikliauti savo nuojauta, jei jaučiamasi manipuliacijos auka. „Jei po kito žmogaus intervencijos į asmeninę erdvę kyla baimė, kaltė, gėda arba skolos jausmas, galima įtarti, kad su jumis bendraveęs asmuo siekė priversti jus elgtis ar galvoti taip, kaip jam naudingiausia.“ (Vėželienė, 2018, 94 p.).

Itin didelis jautrumas kitų nuomonei išpuikėliui įžiebia pyktį ir nepasitikėjimą kitu asmeniu. Ir ne tik asmeniu, bet ir viskuo, kas supa puikybės kamuojamą žmogų. Pykčiui įsižiebti yra daugybė priežasčių, tačiau pagrindinės šios: negavimas, to ko norisi, arba gavimas to, ko nesinori. Čia kalbama ne apie pyktį kaip natūralią emociją, bet apie nepatenkintos puikybės piktinimąsi. Pagrindinis skirtumas tarp šių pykčio formų – jo motyvas. „Natūralus pyktis padeda apsiginti, pasistengti dėl savęs ir šiaip nuveikti drąsų darbą. Pyktis dėl įžeistos savimeilės skatina keršyti, irzti, burbėti, ieškoti kaltų ir dingsties ant jų išsilieti.“ (Vėželienė, 2018, 95p.). Galiausiai yra didelė rizika, kad šis piktinimasis „įaugs“ į asmens savastį, ir jis nuolat piktinsis viskuo ir visada, kaltindamas aplinką iš esmės dėl savo būdo.

Kartais žmogui būdingas puikybės įtakotas apsimestinis „malonaus ir niekada nepykstančio žmogaus“ įvaizdis, kai bet koks pyktis užgniaužiamas siekiant išlaikyti gerą įvaizdį. „Užspaustas“ pyktis kaupiasi ir tolygiai virsta vidine agresija, nuolatiniu liūdesiu ir galiausiai depresija.

Kokią pagalbą siūlo psichologė? Pripažinti savo įprotį pykti ir itin opią bei išsipūtusią savimeilę.

Puikybė gali daryti įtaką mūsų atminčiai. Tai geriausiai pasireiškia įprotyje kaupti nuoskaudas, skriaudų „sutirštinime“ ir kito žmogaus padaryto blogio susiejime su tuo žmogumi. Puikybės kamuojamas asmuo šias skriaudas „prižiūri“ su dideliu dėmesiu: nuolat jas primena sau ir kitiems. Tuo metu dėkingumo išgyvenimas ir jo puoselėjimas palaipsniui menksta, kol galiausiai toks žmogus nebeprisimena dėkingumo prasmės. Galiausiai visi gražūs prisiminimai nustumiami į užmarštį.

Kaip ši „amnezija dėkingumui“ gali „skandinti“ žmogų? Vienas iš būdų – žmogus gali panirti į beprasmybės neviltį ir nebematyti nieko verto savo gyvenime. Puikybės varginamam žmogui itin sunku priimti, duoti, būti dėkingam. Tai tampa tik mainais ir vartojimu. Išpuikimas bet kokią

dovaną priima kaip įrankį, per kurį kiti nori juo manipuliuoti. Be to, pamirštamas dėkingumas sau pačiam: pamirštama pasidžiaugti atliktais darbais ir pasiektais rezultatais.

Tas pat – su atsiprašymo nepriėmimu – juk atsiprašymas irgi dovana, išlaisvinanti nuo įtampos ir pykčio. Dažnai kito atsiprašymą priimame kaip dalyką, kuris yra savaime suprantamas ir menkai reiškiantis formalumas žmogiškuose santykiuose. Tačiau atsiprašymas savo prigimtimi reiškia žmogaus norą grįžti į santykį ir būti jame bei daryti tam tikrus žingsnius savo padarytai žalai ištaisyti. Šiuo atveju dėkingumo įprotis stiprina nuolankumo dorybę, padeda aiškiau suvokti situacijos problemiškumą ir atrasti išeičių, kai iškyla problemų santykiuose su žmonėmis. O mokantis šių dalykų vis lengviau pavyksta išmokti mylėti ir priimti kitų meilę.

Puikybės yda puikiai atspindi pačią nuodėmės esmę – žmogaus atskyrimą nuo kitų žmonių ir Dievo, galimybės mylėti pašalinimą, jo užsidarymą į savotišką izoliaciją nuo žmonių ir nuo Dievo.

1.4.3. Puikybės yda ir savęs pažinimas

Kokios sąsajos tarp puikybės ydos ir savęs pažinimo? Išlavintas savęs pažinimas, savo silpnybių, stiprybių ir ribų žinojimas apsaugo nuo puikybės – neleidžia savęs pervertinti ar nuvertinti. Aiškių ribų žinojimas neleidžia žmogui įsigyventi į nerealius tikslus ir lūkesčius, kurie jam nepasiekiami ir dėl kurių jis gali „užstrigti“ pradėjęs vieną ar kitą veiklą, paskęsti nusivylime, savigailoje bei kitų kaltinime ir nebesiimti jokios veiklos. Kitaip tariant, žmogus gali save įkalinti savo iliuzijų kalėjime ir nieko ten nebeįsileisti.

Ar tai reiškia, jog neverta turėti didelių ir įspūdingų gyvenimo svajonių? Tikrai ne, tačiau nuolankumas ir savo ribų pažinimas padeda svajonėms tapti įgyvendinamomis ir sykiu parodo labai sunkius kelius link jų, kuriais žmonės linkę nusivilti ir todėl paleidžia siekiamus tikslus.

Puikybė trukdo suvokti ribas tarp savo ir kitų žmonių gyvenimo, tarp savo ir kitų žmonių atsakomybių ir pareigų. Puikybė žaloja porų santykius, kuomet vieno puikybė reiškiasi menkinimusi, o kito – didybe. Tuomet prarandama pagarba, lygiavertiškumas ir meilė. Taip išsivysto rimti psichologinio smurto atvejai. Vienas jų – nuolatinis santykių ir kito jausmų aiškinimasis nepaliekant vietos ir laiko apmąstymams. Jam būdingas klaidingas įsivaizdavimas, kad kitas turi visiškai „apnuoginti sielą“ tik paprašytas ir kad tai yra savaime suprantama santykių dalis, nes priešingu atveju kažkas slepiama. Tai savotiškas žmogaus vidinio pasaulio apiplėšimas, kuris nors ir atrodo kaip geras būdas geriau vienas kitą pažinti, greitai tampa žalingu ir atstumia artimuosius vienas nuo kito. Puikybė įgalina žmogų manyti, kad jis turi pilną teisę nagrinėti kito žmogaus vidinį pasaulį, nepaisant, jis to nori ar ne.

Vienumos intymumo svarbą pabrėžė Tomas Mertonas (2010): „Pernelyg nepabrėžk, kad meilė siekia prasiskverbti į giliausias mylimojo paslaptis. Tie, kuriems pernelyg patinka ši mintis,

taip ir nepasiekia tikros meilės, nes jie pažeidžia mylimųjų vienumą, užuot ją gerbę. Tikra meilė skverbiasi į mylimojo paslaptis ir vienumą leisdama jam išsaugoti savo paslaptis ir likti savo vienumoje.“ (Mertonas iš Vėželienė, 2018, 106 p.).

Kitas svarbus aspektas – jausti gyvenimo ribas. Nuo gimimo iki mirties mes turime ribotą laiką, dėl savo ribotumo nežinome, kiek to laiko liko. Tad laiko švaistymas, tarsi dar „jo bus daugiau“, atliepia puikybės apibrėžtį. Ribos nesutrypia žmogaus, kaip tai daro savęs menkinimo puikybė, bet leidžia žmogui pažinti save ir kokybiškiau siekti savo tikslų bei kurti sveikus santykius su savimi, kitais asmenimis bei Dievu. Didesnio dėmesio verta puikybės, kaip savęs menkinimo, forma. Ji dažnai pasireiškia laikysena „nepasitikiu savimi“. Nepasitikėjimo savimi reiškinys dvejopas – specifinis ir bendrasis. Labiausiai tyrinėjamas specifinis, arba lokalizuotas tam tikroje gyvenimo srityje nepasitikėjimas savimi. Jam gydyti skirti pasitikėjimo savimi metodai ir strategijos. Pvz., jei nepasitikėjimas savimi kyla dėl viešo kalbėjimo, jį galima nugalėti tam tikrais oratoriniais pasiruošimais arba improvizacijos metodu. Kitaip tariant, psichologai specifinį nepasitikėjimą savimi lygina su įgūdžių ar gebėjimų trūkumu, kurį galima ištaisyti. Bendrasis nepasitikėjimas savimi reiškiasi kaip menkavertiškumas, drąsos imtis veiklos stoka, rizikos baimė ar net nesveikas kuklumas ir jo demonstravimas.

Pasitikėjimas savimi – tai laikysena, kuriai būdinga laisvė būti savimi ir drąsa išreikšti save, o nepasitikėjimas savimi – laikysena, kuriai būdinga vidinė vergovė ir baimė išreikšti save. Iš kur kyla nepasitikėjimas savimi? Dažniausiai - iš manymo, kad pats sau ir kitiems nesu sąžiningas, tiek emocijų ir jausmų atžvilgiu (vieną galvoju – kitą rodau kitiems), tiek dėl sau duotų pažadų, kurių nevykdau, arba dėl išsikeltų tikslų, kurie būdami ne pagal jėgas, yra nepasiekimi. Kalbant apie pasitikėjimą ir nepasitikėjimą savimi būtina atskirti pasitikėjimą savimi nuo dirbtinio pūtimosi. Tikrasis pasitikėjimas savimi susijęs su gebėjimu būti Tiesoje su pačiu savimi, palaikyti vidinę laisvę ir drąsą. Nuolatinis savęs statymas Tiesos akivaizdoje – vienas iš nuolankumo dorybės apibūdinimų. Galima manyti, kad savo silpnybių matymas gali išmušti pasitikėjimą savimi, tačiau jis turi tokį patį efektą, kaip ir pažvelgimas savo baimei į „akis“.

Pasitikėjimui savimi tinka tikėjimo apibrėžimas: „tikėti reiškia remtis ir kliautis dalykais, kurie yra neišmatuojami ir nepačiupinėjami“ (Vėželienė, 2018, 114p.). Taigi pasitikėjimo savimi ugdymas primena tikėjimo kelionę. Kaip ir tikėjimui, taip ir pasitikėjimui savimi reikia kurti pamatą ir jį stiprinti. O jis statomas tampant patikimu sau pačiam, rūpinantis savo gerove, nežalojant savęs. Svarbu šio pamato nesupainioti su tokia laikysena, kuomet žmogus tampa priklausomas nuo kitų nuomonės apie jį. Pvz., žmogui būtinai reikalingi pagyrimai, o papeikimai jam tampa skaudžiu ir viską griaunančiu dalyku. Tikrai pasitikintis savimi žmogus turi „dvasinį stuburą“, jaučia vidinę ramybę ir harmoniją.

Kaip nuolankumas gali padėti pasitikėti savimi? Kaip tapimas mažu gali išgelbėti nuo menkavertiškumo? Tampant mažu, t.y. būnant sąžiningam savo silpnybių ir trūkumų atžvilgiu, nebereikia bijoti, kad sugrius tobulumo įvaizdis, nebereikia bijoti kritikos ir pažeminimo. Pradedama sau leisti pasakyti „ne“ ir nebijoma, kad dėl to kažkas nusivils ir nebegalvos taip gerai apie mane. Priimant save tokį, koks esu, nebebijoma suklysti.

Vienas iš šių dienų žmogui itin būdingų dalykų – savipagalbos ir tobulinimosi siekimas. Puikybė atranda kelią ir į šią sritį - per saviapgaulę. Kartais žmogus siekia gyvenimo tikslų, kurie niekur neveda arba, dar blogiau, veda į nusivylimą ir pervargimą. Vienas iš saviapgaulės būdų – savęs ieškojimas, tikintis rasti tik geriausius dalykus. Jis gali kilti žinant apie savo silpnybes, bet bandant jas paneigti ir nustumti į tolimesnę pasąmonės kertelę. Tai labiau stiprus savęs nepriėmimas, negu tikras noras save pažinti. Tačiau negalima „nurašyti“ visų savęs paieškų. Svarbiausia intencija – jei žmogus siekia išsilaisvinti iš kaukių ir užsisklendimo, jo ieškojimai atneša tiesų žvilgsnį į save, be baimės susitikti su savo silpnybėmis.

Kitas puikybės paskatintas siekis – savo misijos arba pašaukimo ieškojimas. Toks teiginys gali šokiruoti jaunus katalikus, , nes jie nuolatos girdi apie savo pašaukimo atradimo svarbą. Taigi kur čia slypi puikybė? Gan dažnai pašaukimo ieškoma norint pateisinti savo vidinę nuostatą, kad gimiau kažkam didingam ir man skirtas unikalus tikslas. Kartais atmetamos tarnystės, pareigos ar darbai, kurie atrodo „per menki tokiai asmenybei kaip Aš“. Žinoma, pašaukimo siekis dažnai kyla ir iš gero noro kuo geriau išnaudoti dovanotus talentus.

Kitas puikybės aspektas misijos ieškojimo klausime – savo pašaukimo išaukštinimas, pasąmoningai atmetant kitus pašaukimus, „nors ir ne prastesnius“, bet visgi ne geriausius. Šiuo atveju taip pat iškyla problema atitolti nuo savo kasdienybės pareigų.

Kitas puikybės lengvai paliečiamas aspektas – klaidingas savęs pažinimo praktikavimas, kuomet save pažinti tampa egoistiniu tikslu, siekiant įrodyti savo ypatingumą ir išskirtinumą kitų žmonių atžvilgiu. Tikrasis savęs pažinimas gimsta per santykį, tarnystę ir pareigas.

Kitas įdomus momentas – išėjimo iš komforto zonos praktikavimas ir netinkamas „komforto zonos“ supratimas. Argi komforto zona galima apibūdinti baimių ir nepasitikėjimo būseną? Vargu. Komfortą suvokiame kaip harmonijos, vientisumo ir laimės pajautą, savo gabumų išskleidimą. Iš tokios komforto zonos nė nereikėtų išeiti. O baimių ir susikaustymo kupina "komforto zona" labai kenkia žmogui, nes ji neleidžia įsivardinti trukdančių gyventi veiksnių ir elementų. Neaiškių tikslų iškėlimas niekur neveda, tik sukelia nusivylimą savimi. Žmogui būtina priimti naujus iššūkius ir išbandyti savo galimybes, kas dažniausiai ir siūloma „išėjimo iš komforto zonos“ mokymuose, tačiau norint eiti šiuo keliu svarbu suprasti, ką norima pakeisti ir kokioje „zonoje“ žmogus yra dabar.

Apibendrinant galima teigti, kad norint kurti sveikus santykius su aplinkiniais, priimti meilę ir ją dovanoti, reikia pažinti save, suprasti savo ribas, silpnybes ir stiprybes ir pamilti save. Puikybės yda paliečia ir pačius intymiausius mūsų savasties kampelius, iškraipo mūsų tikslus ir norus bei trukdo kurti meilės santykį. Tačiau su puikybės yda galima kovoti.

1.4.4. Puikybės ydos gydymas psichologo žvilgsniu

Sveikti iš ydos – tarsi lipti į kalną – sunkus ir reikalaujantis daug jėgų procesas. O nusidėti – lengvas ir greitas kelias, kuris yra lyg ritimasis nuo kalno. Vėželienė (2018) pateikia tris būdus, arba „vaistus“, puikybės ydai gydyti.

Vienas šių „vaistų“ – nuolankumo dorybė. Ši dorybė gali būti klaidingai suprantama arba kaip orumo pažeminimas, aklas klusnumas ir vergiškumas, arba kaip didžiavimasis savo „teisumu“. Taip pat dažnai nuolankumas painiojamas su dirbtiniu kuklumu ir žeminimusi.

Kaip atskirti dirbtinį nuolankumą ir kuklinimąsi nuo tikrojo? Užtenka pritarti save menkinančiajam ir iš karto pasimato, kad žmogus tik laukia komplimento, paneigiančio jo kuklinimąsi. Tačiau „Tikrasis nuolankumas sugrąžina meilę į žmogaus gyvenimą – meilę sau, meilę artimui ir meilę Dievui.“ – (Vėželienė, 2018, 136 p.).

Pirmasis žingsnis į nuolankumą– įsisąmoninti, kad pasaulis turi Kūrėją, ir tai ne aš. Taip buvo yra ir bus nepaisant to, aš esu ar manęs nebebus., Įsisąmoninti Kūrėjo didybę, grožį ir jo dovanoto Gyvenimo brangumą gali būti viso gyvenimo kelionė. Kaip neįtikėtinai sunku suprasti, kad visa, kas mus supa, ir dar daugybė dalykų, kurie nepatenka į mūsų mąstymo akiratį, yra dovanota mums. Kuo daugiau žmogus nugyvena, tuo labiau dovanojimo samprata jam nutolsta nuo tikrosios jos reikšmės, o tai tik apsunkina išgyventi Kūrėjo dovanos didybę. Galbūt todėl Šventajame Rašte giriamas vaikas ir vaikystė. Nuolankumas savyje talpina nuostabą, džiaugsmą ir dėkingumą. Tai – tolima nuolaidžiavimui.

Būti nuolankiam – nustoti viskuo piktintis, pvz., dėl dalykų, kurių neįmanoma pakeisti – dėl to, kad kažkas turtingesnis už mane arba gyvena gražesniuose ir prabangesniuose namuose. Aklas piktinimasis niekur neveda ir toli gražu nepadeda pasiekti svajonių, kad ir apie gražius namus. Nuolankumas išreiškiamas daugybe būdų: mokėjimu pasakyti „ne“ atsižvelgiant į savo poreikius, atleidimu sau suvokus savo žmogiškumą ir netobulumą, žinojimas, kad esu geras Dievo kūrinys ir vertas meilės bei pagarbos, gebėjimu jausti savo ribas, įvertinti savo gebėjimus ir prigimtį, pašaukimą, gebėjimu priimti kito žmogaus meilę ir santykį su juo ir galiausiai – sveiku santykiu su savo jausmais ir išgyvenimais. Taigi apibendrinant nuolankumas – tai buvimas Tiesoje su savimi ir Dievu, mokymasis mylėti ir priimti meilę.

Antrasis „vaistas“ prieš puikybę – paprastumas. Kaip ir nuolankumas, paprastumas tendencingai painiojamas su prasčiokiškumu. Vėl matomas puikybės pasireiškimas – noras bėgti nuo paprastumo viską darant „nepaprasčiau“ ar būnant kuo „nepaprastesniu“. Tiesa mėgsta paprastumą ir aiškumą. Gražinus paprastumą į savo gyvenimus pradedame dalykus vadinti tikraisiais vardais.

Mane itin sukrėtė paprastumas laiko atžvilgiu. Laiko taupymas ir jo planavimas – juk disciplinos ir tvirtumo palydovas! Tačiau pamažu laiko tėkmė tampa dar vienu dalyku, kurį paverčiame veiksmu, preke arba darbu. Nebenorime skirti laiko kažkam, kas mums brangu ir malonu, gailimės, kad prarasime suplanuotą laiką. Itin gražiai paprastumą, žmogaus ir laiko sąlytį aprašo Marcelijus Martinaitis: „Kiek yra išminties kaimo moters rankų padėjime, galvos palenkime, į save nugrimzdusiame žvilgsnyje ar kai paliečia vaiko kaktą, drobę, kapą. Kaip gražu būti žmogumi ankstyvą vasaros rytą! Kaip gražu atidaryti langą į sodą arba sustoti tarpduryje ir sustingti prieš neapsakomą saulėlydžio grožį.“ – (Martinaitis iš Vėželienė, 2018, 143 p.).

Paprastumas reiškiasi ir per saiko jausmo auginimą bei tylą. Saiko jausmas šiais laikais „grįžta į madą“! Populiarėjant „Zero waste“ minimalizmo ir eko minimalizmo judėjimams, vis daugiau žmonių renkasi sąmoningą vartojimą, daro pirmuosius žingsnius kuriant tvaresnę aplinką ir mažinant taršą. Šie judėjimai skatina žmones apgalvoti jau turimų daiktų panaudojimą, perdirbimą arba mainymąsi su kitais žmonėmis, apie būtiniausių daiktų pasilikimą ar pirkimą. Žinoma, kaip ir kiekviena teigiama permaina turi savyje grėsmingų potencialų, kaip – elitizmo grėsmę, puikavimąsi savo gyvenimo būdu ir visko, kas nepriimtina judėjimui, atmetimu. Tačiau žmogus –apdovanotas Dievo kūrinys, kuris gali išmintingai naudotis ir šiomis idėjomis.

Trečiasis puikybės gydymo „vaistas“ - tikėjimas savo paties gerumu. Beveik visiems asmenybės sutrikimams būdingas daugmaž sąmoningas įsitikinimas dėl savo blogumo. Vieni tai vadina prigimtiniu menkavertiškumo jausmu, o krikščionys – puikybe. Iš to kyla daugybė psichologinių problemų. Įprasta klaidingai painioti savo netobulumą su blogumu. Dažnai pamirštamas žmogaus, kaip Dievo kūrinio, prigimtinis gerumas. Supratimas, kad „aš esu geras“, paleidžia nuo pareigos visiems įrodinėti savo vertumą ir gerumą. Kam reikia tobulinti savo įvaizdį, jei žinau, koks esu? Pripažįstant gėrį savyje, lengviau įžvelgti kitų žmonių gerumą. Tada santykiai įgauna daugiau pagarbos ir meilės. Apibendrinant puikybės yda yra išgydoma ieškant Tiesos nepaisant jos skaudumo ir nepatogumo. Atsistojimas Tiesos akivaizdoje, savęs pažinimas ir priėmimas – geriausias būdas sveikti nuo puikybės. Antra, svarbu įkurdinti savyje nuolankumo dorybę. Nuolankumo dorybės svarba – ne vien krikščionių, bet ir kiekvieno asmens, nepaisant jo religinio statuso, rūpestis. Norint išgyventi sveikus santykius su savimi, kitais asmenimis ir Dievu būtina puoselėti nuolankumo dorybę.

1.5. Nuolankumo dorybė krikščionių teologų darbuose

Kaip dabar dažnai iš nekrikščionių, taip ir Jėzaus mokinių laikais iš pagonių buvo girdimas stebėjimasis nuolankumu ir Dievo tapimu žmogumi. Stebimasi, kaip Dievas būdamas visagalis, didingas ir apimantis viską galėjo gimti ir gyventi tarp žmonių, tautoje, kuri tuo metu nebuvo nei didinga imperija, nei turtinga bendruomenė. Kaip Dievas galėjo būti ir Dievas, ir žmogus tuo pat metu? Ir svarbiausia – kaip jis galėjo mirti dėl žmonių? Tiek šiandien, tiek anais laikais buvo nesuprantamas ir krikščioniškas mokymas apie gerus ir blogus žmonių darbus. Juk krikščionybė moko būti dėkingiems už galimybę daryti gerus darbus, nes be Dievo pagalbos joks žmogus to nepajėgtų, o jei žmogus nusideda, jis tai padaro pats, nusisukdamas nuo Dievo malonės.

Daugelis klausia, kodėl tik geri žmogaus darbai ir jų garbė priskiriama Dievui, o blogi tarsi paliekami žmogui. Į šį klausimą galima atsakyti gan paprastai, perklausiant: kam reikalingas Dievo garbinimas - Dievui ar mums? Ar visos garbės ir didybės šaltinis tikrai gauna daugiau garbės, kai mes Jį pagarbiname? Juk mes nepapildome Jo esamos garbės, tačiau greičiau garbindami Jį mes patys lyg indai pasipildome iš Jo šaltinio. Todėl teikti garbę ir padėką Kūrėjui už visą gėrį ir grožį, kurį sukuriame, yra prasminga ir teisinga, nes tik Jo dėka ir Jo malone esame pajėgūs tą padaryti. Kristus itin neigiamai vertino fariziejų savybę itin vertinti savo daromą gėrį ir itin smerkti nusidėjėlius.

O kaip su klaidomis ir blogais darbais, kurie yra tarsi nepataikymas į „taikinį“, į tikslą? Ar juos galime taip pat priskirti tobulumo šaltiniui? Atrodytų - neįmanoma. Jau greičiau tai artima ribotai būčiai, kuri dar tik juda į savo būties pilnatvę, kurią atskleidė įsikūnijęs Logos – Kristus.

Taigi kalbant apie nuolankumą, reikia lyg pamatą statyti Jėzaus Kristaus pavyzdį, nes Jis yra pirmasis ir ryškiausias nuolankumo pavyzdys mums, Jo tapimas žmogumi, žmogaus prigimties prisiėmimas, kančia ir mirtis. Pasak Apaštalo Pauliaus, „Jis, turėdamas Dievo prigimtį, godžiai nesilaikė savo lygybės su Dievu, bet apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą ir tapdamas panašus į žmones. Jis ir išore tapo kaip visi žmonės; jis nusižemino, tapdamas klusnus iki mirties, iki kryžiaus mirties“ (Fil 2, 6–8).

Ar nuolankumas – tik krikščionybės vertybė? – klausia Salij OP (1996). Pasak autoriaus, daugelyje filosofinių kūrinių ir apmąstymų yra kupini išminties ir moralės pamokymų, tačiau tik Kristaus pavyzdyje atrandame pilnutinį nuolankumo mokymą. Jis, nusižeminęs iki kryžiaus mirties, sumokėdamas mūsų skolas, parodė nuolankumo pagrindą.

Nuolankumas yra tolygus išdidumo nebuvimui (graikiškai *atuphia*). Filosofijoje nuolankumas įvardijamas kaip teisingas kuklumas (graikiškai *metrotes*). Šv. Augustinas teigė, kad visas krikščionio gyvenimas yra nuolatinis balansavimas tarp išdidumo ir nuolankumo. Šios dorybės dėka

žmonija gali priimti Dievo Apreiškimą. ,,Bažnyčios Tėvai sutartinai mokė, kad žengiant dorybių keliu ir siekiant šventumo, nepaprastai svarbu nusižeminti prieš Dievą.“ (Dulskis, 2004, 324 p.)

Ką būtų galima pasakyti apie garbės troškimo ir nuolankumo santykį? Žmogus iš prigimties linksta į tobulesnę, aukštesnę, garbingesnę padėtį, būtį, nei yra. Žmogus žavisi dalykais, kurie yra už jį didingesni, ir trokšta prie jų prisiliesti, juos pasiekti. Tuomet kyla klausimas – kaip nuolankumas, kuris moko nusižeminti ir suvokti esamą savo, kaip kūrinio būtį, kuri neprilygsta aukštybių didingumui ir neaprėpiamumui, gali mus pakylėti iki jų? Į Šį klausimą atsakymą pateikia Dulskis (2004) remdamasis Šv. Tomo Akviniečio įžvalga: ,,didžiadvasiškumas akina siekti aukštų, dieviškų vertybių, ,,labiau tiesos, nei opinijos“ <...> o nusižeminimas sulaiko nuo menkavertės garbės aspiracijų.“ (Dulskis, 2004, 326 p.)

(Salij OP, 1996, 197 p.) klausia: ,,kodėl nori pastatyti kojų aukščiau savo galvos? Užuot pakilęs aukščiau, nukrisi. Pradėk nuo laiptelių, tada pakilsi“. Nuolankumo laiptelių nepastebėjo du Jėzaus mokiniai, kurie jo prašė: ,,Duok mums sėdėti vienam Tavo šlovės dešinėje, kitam – kairėje!“ (Mk 10,37). Nuolankumą galime matyti kaip realų garbės ir aukštybių siekimą. Taip pat minimi nuolankumo pamatai: ,,Kuo aukštesnį pastatą rengiasi statyti statybininkai, tuo gilesnius kasa pamatus. Statybos metu bus kylama į viršų, o kad iškastume pamatus, turime leistis žemyn“ – (Salij OP, 1996, 198 p.).

Nuolankumo pavyzdžiai, pasak J. Salij OP, persmelkia gamtą ir fizikinius reiškinius: medžio augimui būdinga smelktis šaknimis giliau į žemę, visuotinės traukos dėsnio įsisąmoninimas padėjo žmonijai pakilti į kosmosą. Dažnai užklumpanti nuolankumo priešybė – puikybė – reiškiasi kaip išminties iliuzija. Save laikantis išmintingu žmogumi sulyginamas su tuo, kuris keliasi prieš aušrą ir vaikščioja tamsybėse: ,,Tuščia jums keltis prieš aušrą“ (Ps 126, 2). Mūsų aušra – Kristus, ir ,,gera, jei atsikelsi po Kristaus, o ne anksčiau už Jį“ (Salij OP, 1996, 199 p.). Prieš aušrą norėjo pakilti Zebediejaus sūnūs, kurie dar nenusižeminę norėjo išaukštinimo ir garbės.

Čia pat matoma tokia puikybė, kai žmonės manosi esą išmintingesni ir geriau nuvokiantys negu Dievas ir yra išdidūs ten, kur Kristus buvo nuolankus. Tarp tikros išminties ir nuolankumo nėra konflikto, tik tarp netikros, iš nesubrendimo kylančios išminties. ,,Nebūkite vaikai išmanymu. Verčiau piktybe būkite kūdikiai, o išmanymu – subrendę žmonės“ (1Kor 14,20). Taip atsiskleidžia iš brandos kylančios išminties ir nuolankumo santykio grožis ir tikrumas. Salij OP (1996) kelia klausimą, ar nuolankumas nepažemina žmogaus orumo, kai evangelija pagal Luką (Lk 14,11) sako: ,,kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas“. Jis randa atsakymą Šv. Augustino žodžiuose: ,,išdidusis palinksta po nuodėmės našta ir būna pažemintas. Nuolankusis bus išvaduotas iš blogio ir išaukštintas“ – (Šv. Augustinas iš Salij OP, 1996, 201 p.).

Nuolankumą galima palyginti su vaikišku nekaltumu, ypač kalbant apie pasižadėjimą nebedaryti nuodėmių. Motinėlė Nadina knygoje ,,Pasinerk septynis kartus“ (2005) klausia: ‚Iš kur

žinai, kad daugiau nepakartosi tos nuodėmės? Tik per Dievo malonę gali taip nebesielgti? Pasak šios autorės, nuolankumas – tai visiška priklausomybė nuo Dievo. Taip pat primenama, kad nuolankumo dorybės savyje negalime pastebėti.

Kaip matome, nuolankumas – itin gili dorybė, persmelkianti visą žmogaus esmę ir reikalinga ne vien gyvenimo pagerinimui, bet ir esmingam egzistencijos pagrindo statymui. Ar be nuolankumo galimas ėjimas tikėjimo keliu? Ar įmanoma sekti Kristų be tikro nuolankumo? Ar be nuolankumo viskas nevirsta tuštybių tuštybe?

Ir vis dėl to – ar įmanoma nuolankumo dorybę išsiugdyti savyje, jei tam paskiri visą gyvenimą? Atpažinti savyje puikybę yra malonė, labai trapi, galinti greitai dingti vos bandant ją suvokti. O tuomet nuolankumo dorybė vėl tampa sunkiai pasiekiama. Kaip Jėzaus mokiniai, plaukę su mokytoju valtyje ir pradėję skęsti, šaukėsi mokytojo pagalbos, taip pat ir mes – ieškantys šios dorybės – turėtume taip daryti. Bažnyčios Tėvai niekada neapleido nuolankumo dorybės svarbumo, jie kreipia tikinčiųjų žvilgsnį į Kristų, kaip nuolankumo dorybės pavyzdį.

2. NUOLANKUMO DORYBĖ ŠIANDIENINĖJE KRIKŠČIONIŠKOJE BENDRUOMENĖJE

2.1. Krikščioniškos bendruomenės samprata ir raiška istorijos tėkmėje

Kodėl svarbu kalbėti apie krikščionišką bendruomenę, pristatant nuolankumo dorybę? Visų pirma, krikščioniška bendruomenė, arba Bažnyčia, tai Kristaus sužadėtinė, kuri, lyg Ieva su Adomu, yra visapusiškai susijusi su Kristumi. Kristus – didžiausias nuolankumo pavyzdys,. Todėl ir jo sužadėtinei Bažnyčiai ši dorybė – viena svarbiausių.

Kaip krikščioniška bendruomenė vystėsi laikų tėkmėje ir kokia ji dabar yra? Kaip jai sekėsi ir sekasi puoselėti nuolankumo dorybę?

Krikščioniška bendruomenė - tai tikinčiųjų bendruomenė, į kurią įtraukiami visi, turintys Kristaus dvasią ir priimantys visą Bažnyčios santvarką bei visas joje įsteigtas išganymo priemones: tikėjimo išpažinimas, sakramentai, bažnytinė vadovybė, kuri yra neregimais saitais susieta su Kristumi. Katalikų Bažnyčios Katekizmas (2015) pateikia tokį apibrėžimą: „dar žemėje gyvendamas, krikščionis tikėjimu dalyvauja palaimingoje su Dievu susivienijusių angelų ir žmonių bendruomenėje‘‘(KBK,1020). Taip pat galima apibendrinti, kad Kristus savo mylimąją Bažnyčią įsteigė čia – žemėje, idant regimoje tikrovėje per ją skleistų atpirkimą ir malonę. Čia pat randamas bendruomenei svarbus aspektas: „mes tikime ne formules, bet tikrovę, kurią jos išreiškia ir kurią „paliesti“ mums leidžia tikėjimas. „Tikinčiojo [tikėjimo] aktas neapsiriboja reiškimu, bet apima ir pačią tikrovę [išreiškiamą].“ Vis dėlto prie tos tikrovės mes artinamės pasigelbėdami tikėjimo formulėmis. Jos mums padeda tikėjimą išreikšti ir perduoti, švęsti jį bendruomenėje, jį įsisąmoninti ir vis labiau juo gyventi.“ (KBK, 170).

Bažnyčia – itin sudėtinga bendruomenė. Ji yra hierarchinė bendrija, regimas sambūris, dvasinė bendruomenė, Kristaus kūnas. Ją sudaro pasauliečiai ir dvasininkija. Dėl savo dvasinės ir žemiškos prigimčių Bažnyčia yra bendruomenė, dalyvaujanti dvasinėje ir materialioje tikrovėje.

Žemiškąją krikščionių bendruomenę vienija:

a) bendra malda,

b) bendri religiniai vaizdiniai, idėjos, simboliai,

c) dalinimasis tikėjimu,

d) bendravimas liturgijoje,

e) bendra kultinė ir nekultinė veikla - artimo meilės darbai,

f) funkcijų pasiskirstymas.

Pirmosios krikščionių bendruomenės atsirado Ia. pabaigoje – II a. pradžioje. Pradžioje krikščionių bendruomenių terminas buvo vartojamas plačiąja reikšme ir bažnyčios buvo suprantamos kaip bendruomenių visuma (Religijotyros žodynas, 1991). Pirmieji krikščionys laikėsi

judėjų religinių praktikų, net buvo laikomi judėjų sekta, tačiau juos nuo žydų pamaldumo praktikų skyrė duonos laužymas, apaštalų mokumo laikymasis, maldos ir tikėjimo bendrystė. Pirmosios krikščioniškos bendruomenės buvo vienijamos tikėjimu Kristaus dieviškumu, tai jas darė Bažnyčia – Kristaus sužadėtine. Taip pat vienijantis aspektas – tikėjimas, kad išganymas galimas tik per Kristų, per Jo mirtį ir prisikėlimą: „Ir nėra niekame kitame išgelbėjimo, nes neduota žmonėms po dangumi kito vardo, kuriuo galėtume būti išgelbėti“ (Apd 4, 12). Apie pirmųjų krikščionių tikėjimą Kristumi matome ir kitose Apaštalų darbų vietose, būtent apie Kristaus realų buvimą ir tikrumą „Jis juk buvo mūsų būryje ir turėjo dalį šioje tarnystėje“ (Apd 1, 17).

Jau ankstyvojoje Bažnyčioje tarnystės samprata tapo neatskiriama nuo bendruomenės sampratos. Tarnystės samprata Šventojo Rašto kontekste apima talentus, silpnybes, pareigas ir dovanas. Su ja visai nedera puikybės yda.

Koks buvo nuolankumo vaidmuo Bažnyčioje pirmaisiais krikščionybės laikais? Persekiojimų dėl Jėzaus žinios akivaizdoje netrūko drąsos, tvirtumo ir susivienijimo dorybių, tačiau kaip su nuolankumu? Turbūt taip išryškėja nuolankumas pirmosiose bendruomenėse – krikščionys, būdami tiesoje, neišsigando, nebėgo ir neprisiėmė sau nuopelnų ar nuoskaudų dėl sunkumų. Būtent nuolankumas pasirodo buvimu tiesoje prieš save, kitus ir Dievą. Tiesoje, kuri atskleidžia tiek žmogaus laikinumą, trapumą tiek ir dievišką kryptį ir tikėjimą, kad Dievas tapo žmogumi idant išgelbėtų žmones. Krikščionys kliovėsi Jėzumi, rodydami nuolankų pasitikėjimą Juo ir Dievo didybės bei valios priėmimą. Pirmieji krikščionys - sveikos žmogaus laikysenos pavyzdys. Būtent ją ir galima pavadinti nuolankumu. Jie neprašė lengvo būdo skelbti Gerąją Naujieną, tačiau prašė drąsos „atvirai skelbti tavo žodį“ (plg. Apd 4,29).

2.2. Nuolankumas ir Bažnyčios bendruomenė

Kaip nuolankumas reiškiasi Bažnyčios bendruomenėje? Nuolankumas visų pirma reiškiasi savo žmogiško silpnumo ir ribotumo pripažinimu: „aš negaudau didelių dalykų“ (Ps 130,1). O kaip su prieštaravimais Bažnyčiai ir tiesos ieškojimu matant tam tikras negeroves, ypač šių dienų akistatoje su Bažnyčios tarnų nusikaltimų atvejais? „O jeigu jūs apie ką nors manote kitaip, Dievas jums tai apreikš“ (Fil 3, 15). Taip pat: „Dievas priešinasi išpuikėliams, o nuolankiesiems teikia malonę“ (Jok 4,6). Taip pat daug kalbama apie paklusnumo ir nuolankumo santykį, ir visų pirma – paklusti Dievui, juk už Dievą nėra nieko aukštesnio. Juk mūsų aukštinimas ir garbinimas Dievo nepadaro nei aukštesnio, nei garbingesnio, juk jis yra visų aukštybių šaltinis ir pagrindas. Garbindami ir nuolankiai jam paklusdami, mes patys semiamės jo garbės. O to nesuprantantieji puikuoliai, negarbindami ir nusisukdami nuo šio šaltinio, praranda trokštamą garbę. Ir taip išsipildo

Rašto žodžiai: „Nustumi juos į griuvėsius“ (Ps 72, 18). Šv. Augustinas sako, kad didžiavimasis yra nuopuolis (Šv. Augustinas iš Salij OP, 1996).

Nuolankumą Bažnyčios misijoje nurodo ir Šventajame Rašte pasakyti Kristaus žodžiai: „nes aš buvau išalkęs, ir jūs mane pavalgydinote, buvau ištroškęs, ir mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas – mane aprengėte, ligonis – mane aplankėte, kalinys – atėjote pas mane. Tuomet teisieji klaus: Viešpatie, kada gi mes tave matėme alkaną ir pavalgydinome, trokštantį ir pagirdėme? Kada gi mes matėme tave keliaujantį ir priglaudėme ar nuogą ir aprengėme? Kada gi matėme tave sergantį ar kalinį ir aplankėme? Ir atsakys jiems karalius: Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte“ (Mt 25, 35-40).

Ką sako šie žodžiai krikščioniui? Jėzus primena, kad jis tapo žmogumi, prisiėmė visą žmogaus prigimtį, su jos džiaugsmais ir vargais.

Dažnai įsivaizduojama, kad Jėzui svetimi žmogiški išgyvenimai. Tačiau toks įvaizdis nepritinka tiesai apie pilną žmogaus prigimtį ir Dievišką prigimtį - viena kitos neužgožiančias ir nenusilpninančias prigimtis, išsiskleidusias Jėzuje. Kaip būtų galima suprasti Jėzaus žodžius, išsakytus Mato evangelijoje? Ar į tai galima žiūrėti pro panteizmo prizmę, esą Dievas yra visa ir visa yra Dievas? Tikrai ne. Tuomet išnyktų asmeniško Dievo veidas, o kiekvienas Mato paminėtas atvejis, kai turime padėti artimui, taptų kažkas panašaus į mitologinį įvaizdį, kai Dievybei privalu atiduoti tam tikrą dalį, kad ši jaustųsi „soti“ ir „nevargintų“ žmogaus. Veikiausiai ši teksto vieta primena nuolankumo nešamą tiesą apie žmogaus laikinumą ir bejėgiškumą tiek laiko prasme, tiek ir fizine, kuomet džiaugsmą ir gausą gali greitai ir netikėtai keisti vargas ir kančia.

Kaip žmogiškas trapumas gali sietis su Kristumi, kuris yra Naujasis Adomas, Logos – galutinis žmogaus pilnatvės tikslas? Kaip šis Dievas-žmogus gali būti varge? Žmogiškajam protui Dieviški slėpiniai nėra pažinus, tačiau jei Kristus yra Naujasis Adomas ir Kūrinijos galva, o mes Jo kūno nariai, kaip galvai gali būti svetima tai, ką patiria jos kūnas? Nuolankumas ne tik primena, kad esame bejėgiai prieš vargą, bet ir padrąsina, primindama, kad esame Kristaus kūno nariai.

Nuolankumo dorybė viena esminių dorybių norint kurti sveikus santykius su kitais bendruomenės nariais. Bendruomenėje lyg šeimoje – daug pareigų, atsakomybių. Tačiau nuolankumo dorybė bendruomenėse dažnai nustumiama į „antrą planą“ ir tarsi nusileidžia tokiems gėriams kaip lyderystė, drąsa arba aktyvumas ir iniciatyvumas. Nuolankumo dorybė iš esmės būdama dorybių „galva“ moko teisingo susikalbėjimo ir bendruomenei taip svarbaus vienas kito pažinimo ir supratimo. O svarbiausia – nuolankumo dorybė moko krikščionis būti panašiais į Kristų ir būti jo mokiniais. O juk krikščioniškoji bendruomenė savo prigimtimi siekia panašėti į Kristų.

3. X UNIVERSITETO STUDENTŲ,PRIKLAUSANČIŲ KRIKŠČIONIŠKOMS BENDRUOMENĖMS, POŽIŪRIO Į NUOLANKUMO DORYBĘ TYRIMAS

3.1. X universiteto studentų požiūrio į nuolankumo dorybę tyrimo organizavimas ir eiga

Tyrimo tikslas identifikuoti X universiteto studentų požiūrį į nuolankumo dorybę. Tyrimo objektas – nuolankumo dorybės samprata tarp krikščionių studentų X universitete. Siekiant išspręsti tyrimo problemą ir pagrįsti hipotezes buvo atliekama literatūros šaltinių lyginamoji analizė bei empirinis tyrimas. Empirinis tyrimas buvo atliekamas naudojantis kiekybinio tyrimo metodais. Empirinis tyrimas buvo atliekamas naudojantis kiekybinio tyrimo metodu.

Tyrimui atlikti buvo naudojami šie metodai: anketinė apklausa, statistinių duomenų apdorojimas, duomenų analizė.

Kiekybiniame tyrime dalyvavo 22 respondentas, iš kurių 15 – X universiteto studentai, 7 – kitų universitetų studentai arba alumnai. Anketa buvo anoniminė, ją sudarė 15 klausimų, iš kurių 7 klausimai buvo uždari, o 8 – atviri. Atvirų klausių persvarą nulėmė pasirinktos temos – dorybės sampratos apibrėžimo – pasirinkimas. Atviri klausimai padėjo giliau pažvelgti į studentų asmeninį požiūrį į nuolankumo dorybę. Pasirinkta tirti studentus, nes tikintys studentai jaučia poreikį priklausyti ir atsiskleisti krikščioniškoje bendruomenėje. Pasirinktas tirti respondentų amžius 18-30m. Šis amžiaus tarpas apima studentus, nuo mokyklos baigimo amžiaus iki universiteto studijų pakopų(-os) baigimo amžiaus.

3.2. X universiteto studentų požiūrio į nuolankumo dorybę tyrimo rezultatai

Tyrime dalyvavo 22 respondentai. Jų amžius pateiktas *1 pav.* Didžioji dalis dalyvavusiųjų anketinėje apklausoje – 25 – 30 m. asmenys, kurie sudaro 50 % respondentų. 45,5 % apklaustųjų sudarė 20 – 25 m. asmenys, o 4,5 % sudarė 18 – 20m. respondentai. Šiuo klausimu buvo siekta nustatyti respondentų amžių ir diferencijuoti „jauno studento“ apibrėžimu charakterizuojamas respondentų grupes apimant 18 – 30 m. amžių.

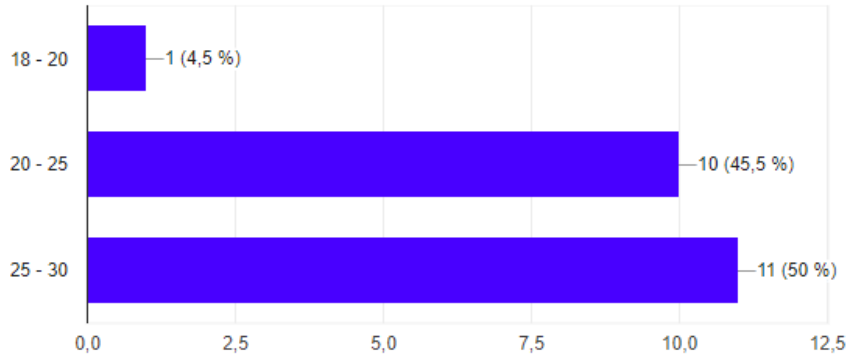

1 pav. Respondentų amžius

Antruoju klausimu buvo išsiaiškinta apklausiamųjų lytis. Daugumą (68,2 %) apklaustųjų sudaro moterys, o 31,8 % - vyrai.

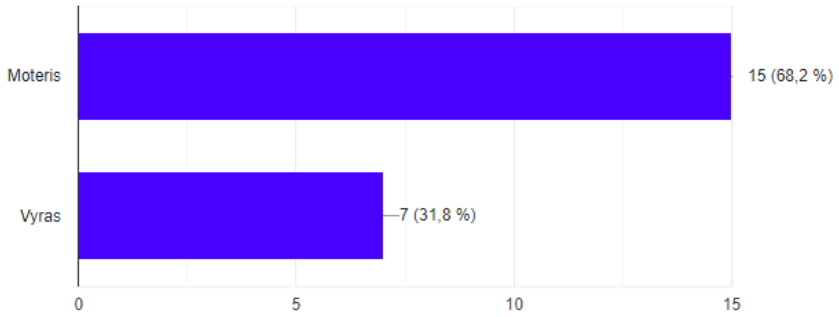

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.

3 pav. ir 4pav. parodo apklaustųjų studijų vietą. 4 pav. Išskiria apklaustuosius, kurie studijuoja Vytauto Didžiojo Universitete Katalikų Teologijos fakultete (toliau VDU KTF). Šiuo klausimu norima sukonkretinti ,,tikinčiojo studento“ sampratą, kaip rodiklį imant studijavimą VDU KTF. Kaip minėta, 3 pav. parodo, kad dauguma respondentų (68 %) studijuoja VDU universitete. 13,6 % - KTU studentai, 9 % - VU studentai.

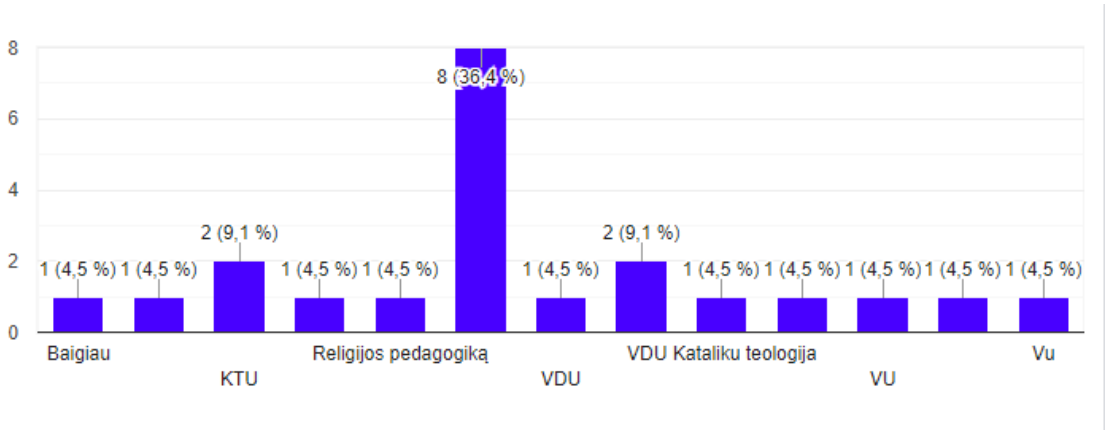

3 pav. Respondentų studijų vieta.

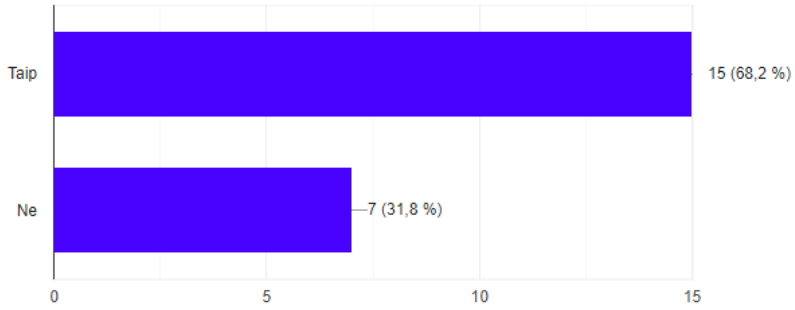

4 pav. Ar studijuojate VDU KTF?.

Penktuoju klausimu (5 pav.), kuris buvo atviras, buvo siekiama sužinoti, kokioms krikščioniškoms bendruomenėms save priskiria respondentai. Didžioji dalis atsakiusiųjų (55 %) save identifikuoja kaip Katalikų Bažnyčios bendruomenės narius, tiksliau – parapijos narius, priklausančius vienos ar kitos parapijos bendruomenei. Respondentai, kurie patenka į šią grupę, atsakė, kad priklauso maldos grupėms, lankosi parapijos namuose, patarnauja Šv. Mišių metu arba savanoriauja Caritas veikloje. Likusių respondentų atsakymai pasiskirstė taip: 18 % respondentų priskyrė save Chemin Neuf bendruomenei. 22 % – kitoms bendruomenėms (kunigų seminarijai, ateitininkams, Šventosios šeimos pasauliečių bendruomenė ir „Dievo Karalystė Čia Pat“ ir Kauno JauPra). 5% – nepriklauso jokiai bendruomenei. Šiuose atsakymuose atsiskleidė, kaip respondentai supranta ir išgyvena bendruomenės sąvoką, kas jiems yra bendruomenė.

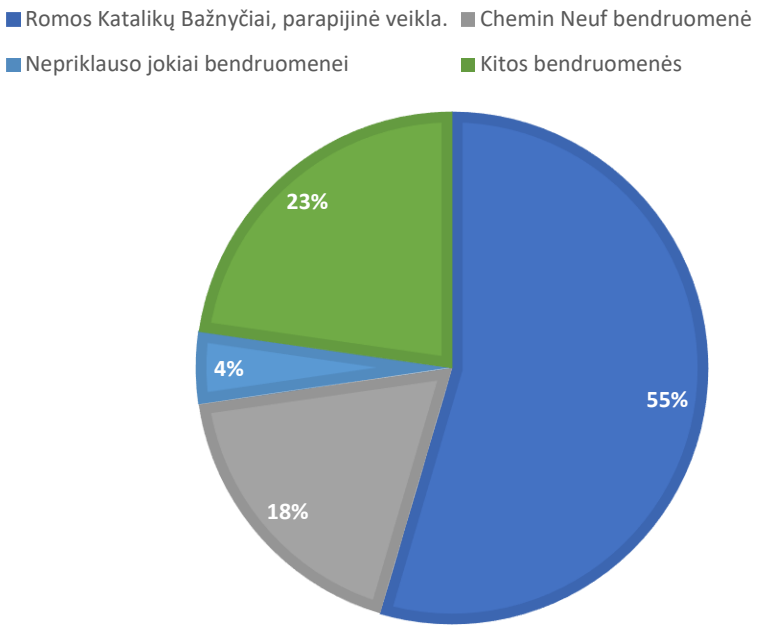

5 pav. Respondentų priklausymo krikščioniškoms bendruomenėms pasiskirstymas.

Šeštuoju klausimu (6 pav.) buvo norima sužinoti, kaip priklausymas krikščioniškai bendruomenei pakeitė respondento požiūrį į ydas ir dorybes. Apklausa parodė, kad didžiajai daliai respondentų (71 %) priklausymas bendruomenei padėjo atpažįstant dorybes ir ydas, jų raiškos būdus. Nemaža respondentų dalis (29 %) nepastebėjo jokio ryškesnio pasikeitimo požiūrio į dorybes klausimu.

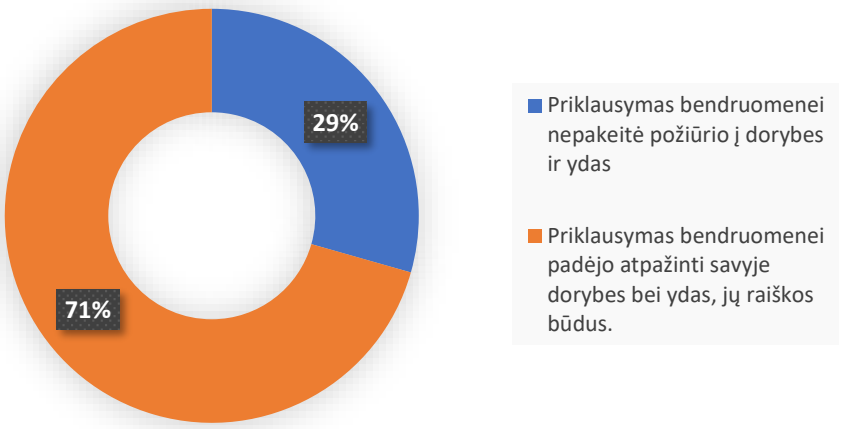

6 pav. Ar priklausymas bendruomenei pakeitė/nepakeitė respondentų požiūrio į dorybes ir ydas?

Septintasis klausimas (7 pav.) buvo skirtas išsiaiškinti respondentų aktyvumą savo bendruomenėse ir kokias tarnystes ar pareigas jie jose atlieka. 82 % respondentų – aktyvūs savo bendruomenės nariai, 18 % - neaktyvūs. 41 % apklaustųjų save sieja su veiklų ir renginių organizavimu, bendruomenės viešinimu per medijas ir naujų narių kvietimo tarnystėmis, 14 % dalyvauja maldos ar pasidalinimų grupelėse, jose atlieka atitinkamas tarnystes, 9 % apklaustųjų – šlovinimo tarnystėje.

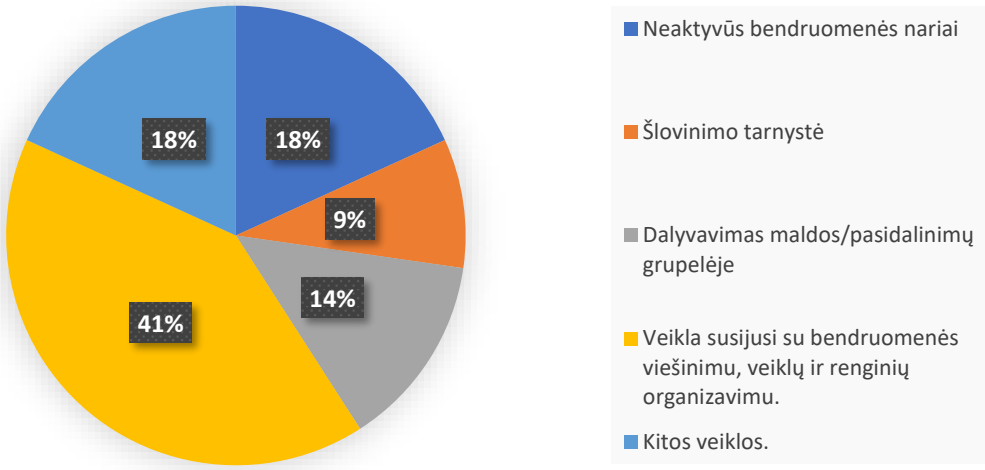

7 pav. Respondento aktyvumas ir veikla bendruomenėje.

Aštuntasis (8 pav.) klausimas buvo uždaras. Jo tikslas – sužinoti respondentų nuomonę apie tai, ar bendruomeniniam gyvenimui svarbus asmeninis dorybių ir ydų sampratų išsigryninimas. Didžioji respondentų dalis pasirinko atsakymą „Taip“ (86,4 %), 9,1 % – atsakymą „Ne“. 4,5% neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

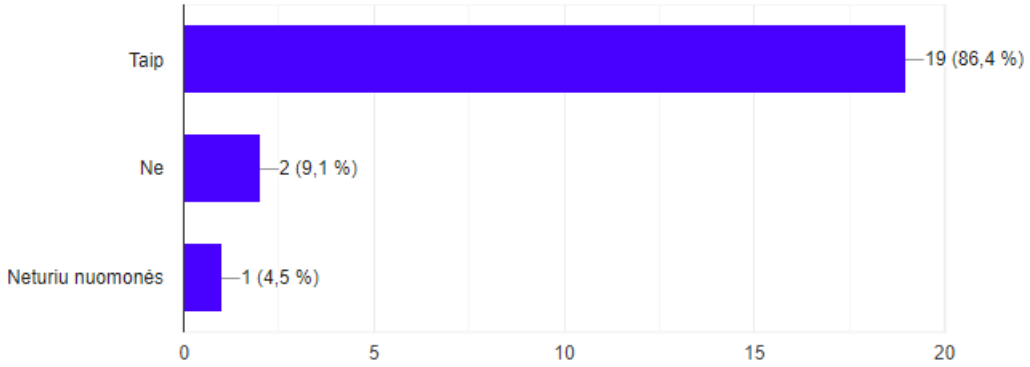

8 pav. Klausimo „Ar, jūsų nuomone, bendruomeniniam gyvenimui svarbus asmeninis dorybių ir ydų sampratų išsigryninimas? atsakymai.

Devintasis (9 pav.) anketos klausimas buvo atviras. Respondentų buvo paprašyta, išskirti dorybę, kuri galėtų būti laikoma pamatine bendruomeniniam gyvenimui ir veiklai? 28 % respondentų atsakė, kad tokia dorybė yra kito asmens priėmimas, atvirumas ir bendruomeniškumas, 22 % – nuolankumas, po 17 % – meilė ir kantrybė, 6 % – klusnumas, 5 % – sąžiningumas. 5 % apklaustųjų parašė, kad nežino.

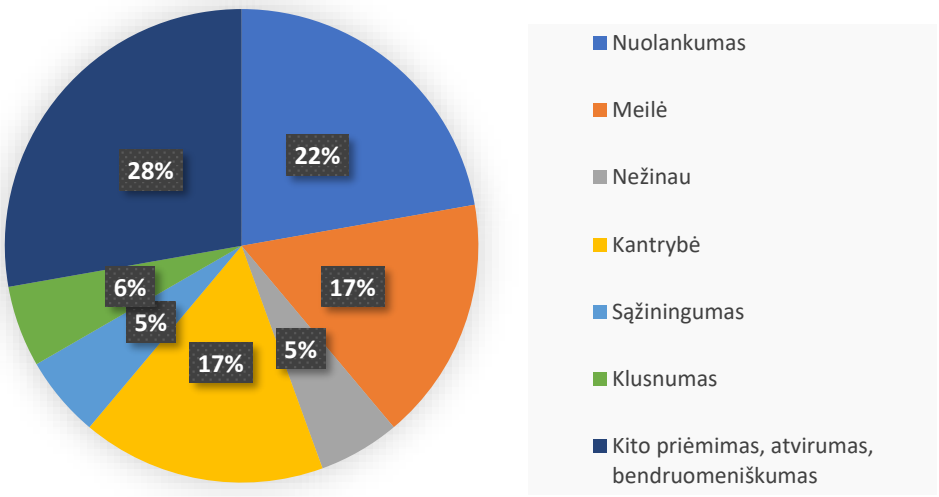

9 pav. Pamatinė dorybė bendruomeniniam gyvenimui ir veiklai.

Dešimtuoju (10 pav.) klausimu buvo siekta sužinoti, kaip respondentai apibrėžia nuolankumo dorybę. Atsakymai buvo įvairūs. 25 % respondentų atsakė, kad nuolankumas, tai – sugebėjimas priimti save, kitą asmenį arba situacijas, taip pat mokėjimas atleisti. 17 % respondentų

nuolankumą apibrėžė kaip gebėjimą būti tiesoje. 13 % – sulygino jį su paklusnumu Dievo valiai. 13 % respondentų nuolankumą mato kaip nusižeminimo kupiną klusnumą, 8 % – kaip puikybės priešybę, 8 % respondentų požiūriu, nuolankumas – gebėjimas iškelti kito tikslus aukščiau savųjų. 8 % respondentų nuolankumas tolygus meilei artimui. 8 % respondentų teigė nežinantys, kaip galėtų apibrėžti šią dorybę.

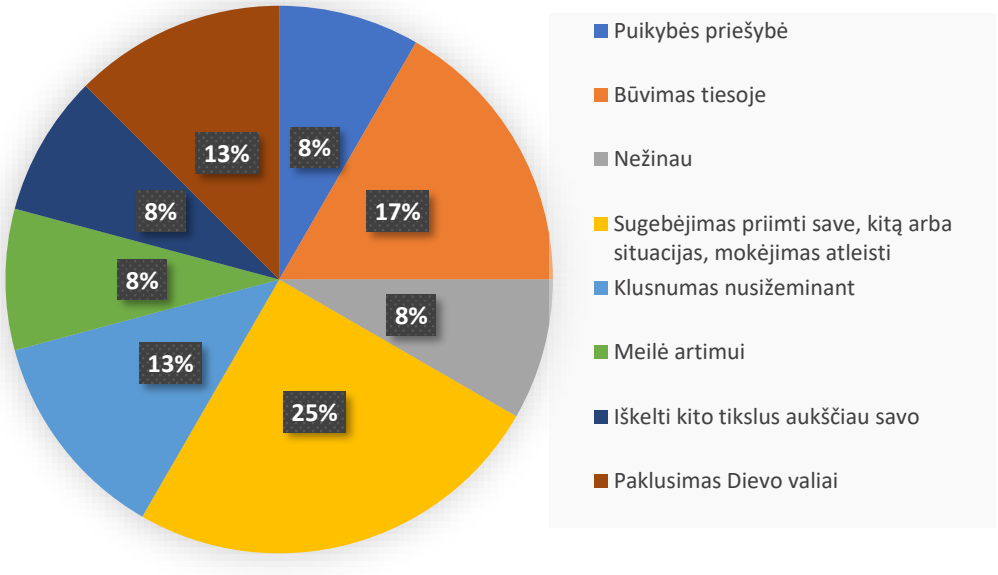

10 pav. Respondentų nuolankumo apibrėžimas.

Vienuoliktuoju (11 pav.) klausimu buvo siekta sužinoti, kaip nuolankumo dorybė reiškiasi respondentų bendruomeniniame gyvenime. 36 % respondentų teigia, kad nuolankumo dorybė jų bendruomeniniame gyvenime reiškiasi kito asmens priėmimu ir išklausymu, 9 % – paklusnumu, 9 % – kantrybe, 5 % – gebant priimti ir išsakyti kritiką, 5 % – patarnavimu kitam asmeniui, 4 % – punktualumu ir tvarkos laikymusi. 23 % mano, kad nuolankumas jų bendruomeniniame gyvenime nesireiškia arba sunkiai pastebimas. 9 % atsakė nežinantys.

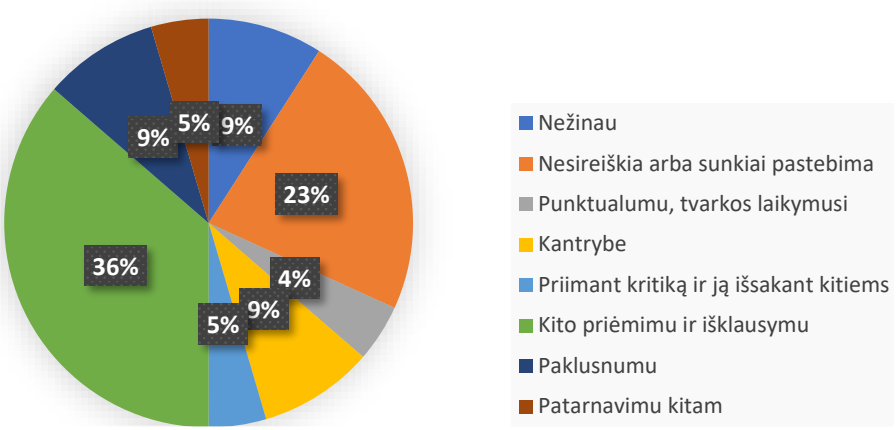

11 pav. Nuolankumo dorybės raiška respondentų bendruomeniniame gyvenime.

Dvyliktas (12 pav.) klausimas: Ar nuolankumo dorybė svarbi bendruomeniniam gyvenimui? 95,5 % respondentų atsakė teigiamai. 4,5 % respondentų – neigiamai. Tai leidžia daryti išvadą, jog respondentai mato nuolankumo dorybės svarbą bendruomenei.

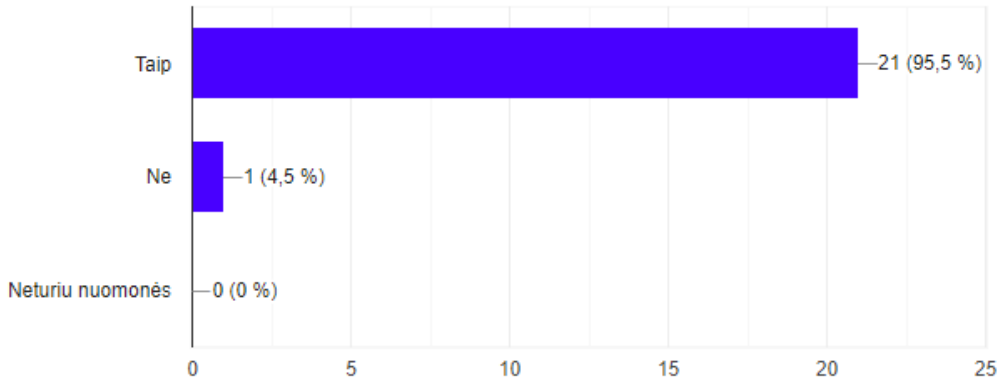

12 pav. Ar nuolankumo dorybė svarbi bendruomeniniam gyvenimui?

Tryliktuoju (13 pav.) klausimu buvo norima sužinoti, kaip respondentai apibūdina ir vertina savo santykį su nuolankumo dorybe. 41 % respondentų atsakė, kad stengiasi ugdyti savyje šią dorybę, 45 % atsakė nesantys nuolankūs arba jaučia, kad nuolankumo dorybės trūksta jų gyvenimuose. 9 % respondentų atsakė, kad mano esantys nuolankūs, o 5 % – nuolankumo dorybę laiko ganėtinai nepažinta arba ne itin svarbia.

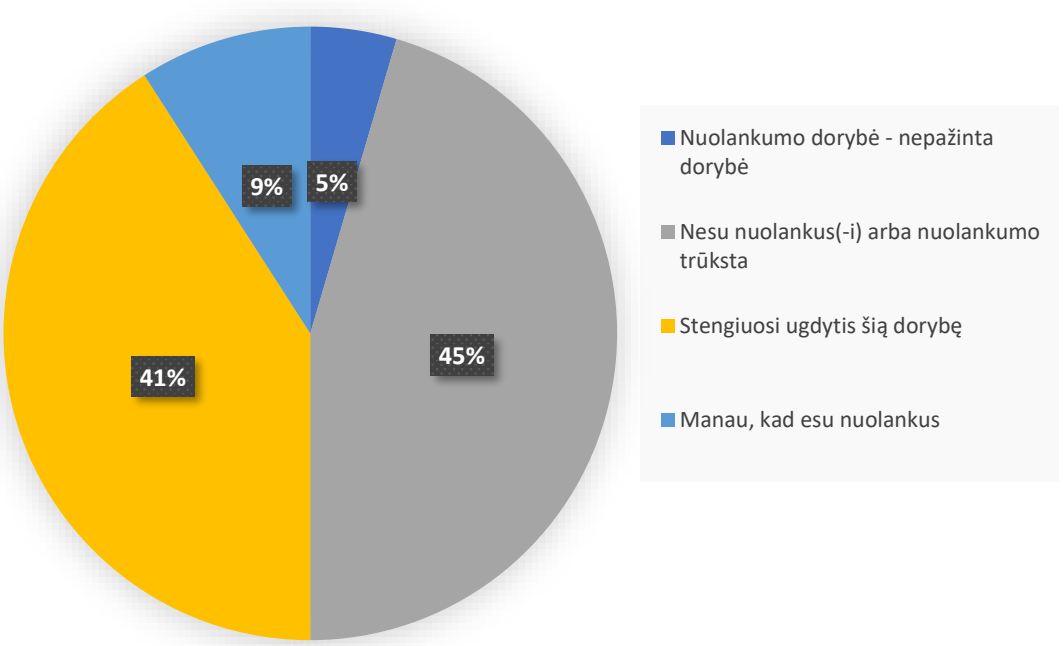

13 pav. ,,Kaip vertinate savo santykį su nuolankumo dorybe?“

Keturioliktas (14 pav.) klausimas pateikia respondentų atsakymą į klausimą: Kokiose situacijose savyje pastebite nuolankumo dorybės apraiškas? 45 % respondentų atsakė pastebintys nuolankumo dorybę, kai priima kitą asmenį arba save, 27 % – kai atlieka darbus ar veiklas, kurių nenori, 9 % – priimdami kritiką, 5 % – kantriai išgyvendami kito žmogaus nedėkingumą, 5 % – tęsėdami duotus pažadus. 5 % respondentų nurodė nuolankumo ir maldos sąsają. 4 % respondentų atsakė nežinantys. Šis klausimas parodo, kad respondentai sieja nuolankumo dorybę su veiksmais, nukreiptais į save ir kitus asmenis.

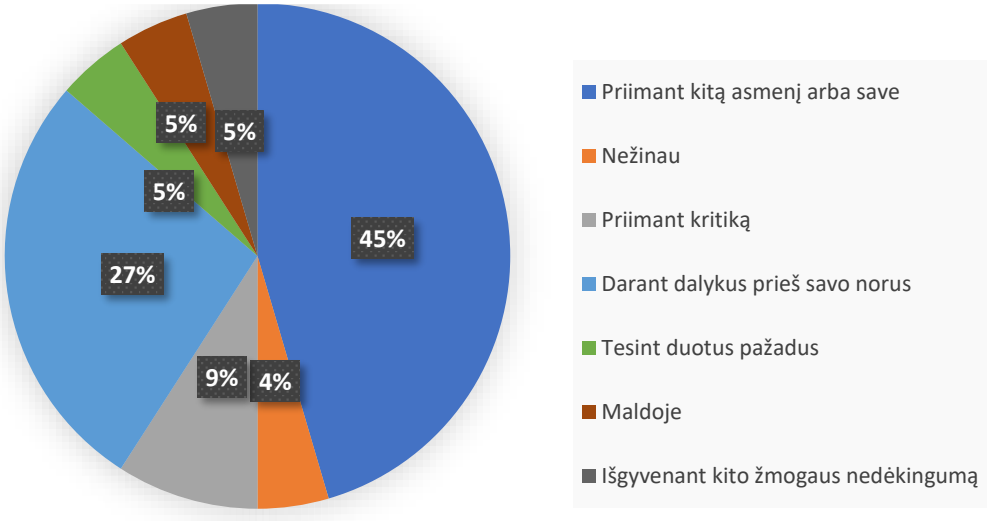

14 pav. ,,Kokiose situacijose pastebite nuolankumo dorybės apraiškas?"

Penkioliktas (15 pav.) klausimas buvo uždaras. Jis klausia respondentų: Ar nuolankumo dorybė aktuali jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje? Didžioji respondentų dalis atsakė,

kad aktuali (81,8%). Tai patvirtina tyrimo hipotezėje iškeltą mintį, kad nuolankumo dorybė svarbi ir aktuali jaunam krikščioniui studentui. 4,5 % atsakė, kad neaktuali, ir 13,6% neturėjo nuomonės.

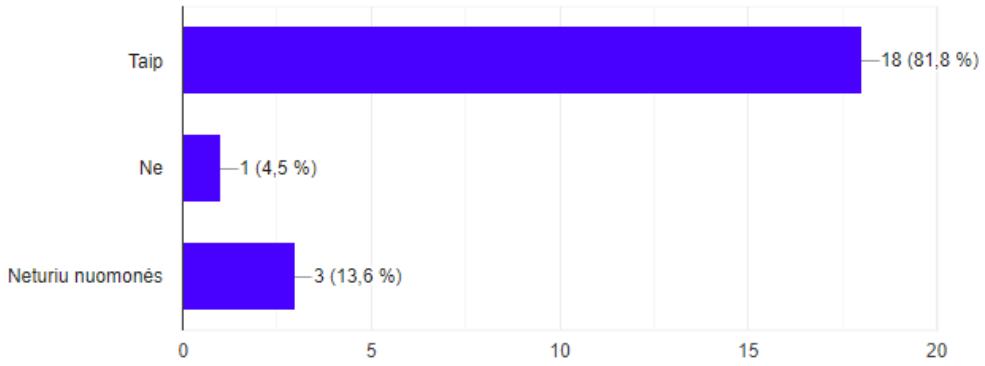

15 pav. Ar nuolankumo dorybė aktuali jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje?

Kiekybinė apklausa patvirtino iškeltą hipotezę apie nuolankumo dorybės aktualumą ir sampratos aiškumo svarbą jauno krikščionio pasauliečio gyvenime. Respondentai nurodė, kad jiems aktualus klausimas apie dorybes ir ydas. Respondentai priklauso įvairioms bendruomenėms (Chemin Neuf, Šventosios šeimos pasauliečių bendruomenei, parapijoms ir maldos grupelėms). Dauguma jų yra aktyvūs savo bendruomenės nariai. Jie atlieka įvairias tarnystes (šlovina, veda pamokėles vaikams, užsiima organizacine veikla ir pan.). Respondentai nurodė, kad pamatinėmis dorybėmis bendruomeniniame gyvenime jie laiko sąžiningumą, klusnumą, meilę, kantrybę ir pan. , Respondentų požiūriu, nuolankumo dorybė svarbi bendruomeniniame gyvenime. Atsakymuose nuolankumo dorybės apibrėžimai labai įvairūs, tačiau jie neprieštarauja tradicinei nuolankumo dorybės sampratai, nors ir pilnai jos neatskleidžia. .. Respondentai pažymėjo, kad nuolankumo dorybė yra aktuali. Apibendrinant, galima teigti, kad jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje svarbi nuolankumo dorybė ir reikalingas išsamesnis jos pažinimas.

IŠVADOS

1. Nuolankumas Šventajame Rašte pasirodo visa savo didybe per Kristaus pavyzdį. Literatūros analizė atskleidė Bažnyčios tėvų mokymą, kad be nuolankumo neįmanoma žengti dorybių keliu ir nusižeminti prieš Dievą, kad būtent dėl šios dorybės žmogus gali priimti Apreiškimą. Šv. Tomas Akvinietis mus moko, kad nuolankumas padeda siekti santykio su Dievu. Psichologijos mokslo požiūriu nuolankumo dorybė yra sveika žmogaus būsena, kai jis siekia pažinti ir suprasti savo silpnybes ir stiprybes, mokosi išgyventi duotybę kaip dovaną ir geba leistis į santykius su kitais asmenimis.
2. Literatūros analizė atskleidė, kad puikybės yda, visų nuodėmių motina ir galva, yra svetima teisingai žmogaus laikysenai Dievo ir kitų žmonių atžvilgiu. Dėl jos žmogus pamiršta savo ribotumus ir tai, kad yra reikalingas kitų žmonių. Ji yra sielos liga, kai žmogus iškelia save net aukščiau Dievo. Psichologijos mokslo požiūriu, puikybės yda kamuoja žmogaus psichiką lengvesnėmis ar sunkesnėmis formomis. Puikybės yda atspindi pačią nuodėmės esmę – žmogaus atskyrimą nuo kitų žmonių ir Dievo, galimybės mylėti panaikinimą, žmogaus užsidarymą į savotišką izoliaciją nuo žmonių ir nuo Dievo.
3. Literatūros analizė atskleidė, kad nuolankumo dorybė moko krikščionis būti panašiais į Kristų ir būti jo mokiniais. Ši dorybė svarbi tiek kiekvienam asmeniui, tiek bendruomenei. Norint įgyvendinti sveiką santykį su savimi, kitais asmenimis ir Dievu būtina puoselėti nuolankumo dorybę.
4. Kiekybinėje apklausoje respondentai nurodė, kad jiems aktualios dorybės ir ydos, tačiau jų atsakymai parodė laikyseną, kuri nesiderina su nuolankumo dorybe, todėl galima teigti, kad jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje svarbi nuolankumo dorybė, tačiau reikalingas išsamesnis jos pažinimas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aleksa P., Bartkus F. (1953) Dievas ir žmogus. (p.331-347). Roma: Fausto Failli.
2. Ališauskas V., Bogdanas R., Burnys Z. ir kt. Sud. Petraitis R. (1991) Religijotyros žodynas. Vilnius: Mintis.
3. Belkov S. Grišina J. Legostajeva M. Stojakova V. Šechovcova L. Ševiakov A. (2017) Aistros įveika askezės ir psichologijos metodais. (282-327). Kaunas: Vox Altera.
4. Brown Nadine M. (2005) Pasinerk septynis kartus (80-107). Šiauliai : Avinėlio užtarėjų draugai.
5. Dulskis R. (2004) Tomo Akviniečio mokymo apie nusižeminimą aktualumas nūdienos žmogui ir visuomenei. (p.323-337) Etika globalizacijos sąlygomis. Vilnius : Kultūros filosofijos ir meno institutas.
6. Popiežiškoji Biblijos komisija, (2008) Biblija ir moralė. Biblinės krikščioniškojo elgesio šaknys. Katalikų interneto tarnyba. (Žiūrėta: 2020-06-09) https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurija/kongregacijos/tikejimo-mok/komisija_biblijos/2008-05-11_biblija-ir-morale
7. Lietuvos Vyskupų Konferencija (2015) Katalikų Bažnyčios Katekizmas, https://katekizmas.lt/kbk/dalis1/skyrius2/poskyris1/skirsnis1/skirsnelis5#k-336 (žiūrėta: 2020-06-09).
8. Mertonas T. (2010) Nė vienas žmogus nėra sala. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
9. Pieper J. (2018) „Apie dorybes“. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
10. Salij J. OP (1996) „Pokalbiai su šventuoju Augustinu“. Vilnius: Logos.
11. Špidlík T. (2001) Širdies nutyrinimas. (49-62) Vilnius : Katalikų pasaulis.
12. Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija (1998).
13. Trijonis D. (2017) Visuotinė Lietuvių enciklopedija, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, prieiga internete https://www.vle.lt/Straipsnis/nuolankumas-9837 (žiūrėta: 2020-06-09).
14. Vėželienė L. (2019) ‚Septynios didžiosios nuodėmės psichologo kabinete“ (63 – 143). Vilnius: Tyto alba.

15. Vorgrimler H. (2003) Naujasis teologijos žodynas. (274-275; 385-386) Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.

PRIEDAI

APKLAUSOS FORMA

Sveiki. Esu VDU Katalikų teologijos fakulteto religijos pedagogikos IV kurso studentė ir rašau bakalauro darbą tema ,,Nuolankumo dorybės samprata ir pasauliečių studentų, priklausančių krikščioniškoms bendruomenėms, požiūris į ją“. Šiuo tyrimu noriu išsiaiškinti, kaip nuolankumo dorybę supranta pasauliečiai studentai, priklausantys krikščioniškoms bendruomenėms, ir kiek ji jiems svarbi. Šis klausimas mano darbe aktualus siekiant išsiaiškinti šios dorybės svarbą ir raišką bendruomenėje. Apklausos duomenys bus naudojami tik šiame bakalauro darbe. Apklausa anoniminė. Jums tinkamus atsakymų variantus pažymėkite ,,X“, o atviruose klausimuose įrašykite savo atsakymą.

Dėkoju už jūsų laiką ir atsakymus.

Justina Jancevičiūtė.

1. Jūsų amžius.

	18 – 20
	20 – 25
	25 – 30

2. Jūsų lytis.

	Moteris
	Vyras

3. Kur studijuojate?

4. Ar studijuojate Katalikų teologijos fakultete?

	Taip
	Ne

5. Kokiai/kokioms krikščioniškoms bendruomenėms priklausote?

6. Kaip priklausymas krikščioniškai bendruomenei pakeitė jūsų požiūrį į dorybes ir ydas?

7. Koks jūsų vaidmuo / tarnystė jūsų bendruomenėje? Ar esate aktyvus savo bendruomenės narys?

8. Ar, jūsų nuomone, bendruomeniniam gyvenimui svarbus asmeninis dorybių ir ydų sampratų išsigryninimas?

	Taip
	Ne
	Neturiu nuomonės

9. Kokią dorybę išskirtumėte kaip pamatinę bendruomeniniam gyvenimui ir veiklai?

10. Kas jums yra nuolankumo dorybė? Kaip galėtumėte ją apibrėžti?

11. Kaip nuolankumo dorybė reiškiasi jūsų bendruomeniniame gyvenime?

12. Ar nuolankumo dorybė svarbi bendruomeniniam gyvenimui?

	Taip
	Ne
	Neturiu nuomonės

13. Kaip vertinate savo santykį su nuolankumo dorybe?

14. Kokiose situacijose savyje pastebite nuolankumo dorybės apraišką?

15. Ar nuolankumo dorybė aktuali jauno pasauliečio gyvenimui bendruomenėje?

	Taip
	Ne
	Neturiu nuomonės